

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1872—1873.

Verslag der bijeenkomst van den 31sten Januari 1873.

De heer POMPE opent de vergadering, onder mededeeling dat de Voorzitter wegens treurige familie-omstandigheden verbinderd is op te komen en dat de HH. Stieltjes en van Rouveroy afwezig zijn. Verder geeft hij kennis, dat is ontvangen eene brochure getiteld: *l'armée, le service personel et la frontière allemande*, geschreven door een Belgisch officier onder den naam van „capitaine Danebrog,” door den schrijver aan de Vereeniging toegezonden. Van de ontvangst is, onder dankbetuiging, aan den schrijver mededeeling gedaan.

Nog wordt aan de vergadering medegedeeld dat is ingekomen een missive van den heer Stieltjes, inhoudende de kennisgeving dat Zijn Ed., wegens verandering van woonplaats naar Rotterdam, zich verplicht ziet als Onder-voorzitter te bedanken, en een schrijven van den heer Mr. A. P. Th. Eyssel, nopens het toekennen van een honorarium aan de sprekers. Het bestuur heeft gemeend, wegens de toevallige afwezigheid van vijf harer leden, het verkiezen van een Onder-voorzitter tot eene volgende bestuursvergadering te moeten uitstellen; terwijl het voorstel van den heer Eyssel in overweging is genomen, doch om dezelfde reden niet is afgedaan geworden.

Daarna verleent de waarnemende Voorzitter het woord aan den

1872/73 7

heer A. Kool, die zich voorgesteld heeft eenige beschouwingen te leveren over de tactiek der cavalerie en artillerie en over die der verbonden wapens.

De heer KOOL :

Mijne Heeren! Toen ik in den aanvang der vorige maand aan den Secretaris onzer Vereeniging mijn voornemen te kennen gaf, om in de mij afgestane spreekbeurt eenige beschouwingen van tactischen aard in het midden te brengen, deed het mij genoegen kort daarna te vernemen, dat de spreker op uwe vorige bijeenkomst over een soortgelijk onderwerp zou handelen, en wel over de vechtwijze der hedendaagsche infanterie. Het deed mij genoegen, dat zijne en mijne denkbeelden zich op hetzelfde terrein ontmoetten, daar deze overeenstemming van gedachten de overtuiging in mij bevestigde, dat onderwerpen van tactischen aard, hoewel nog zelden in uwe vergaderingen behandeld, toch zeer de algemeene belangstelling verdienen. Belangstelling toch mag men zeker wel verwachten voor dat gedeelte der krijgswetenschap, dat in de werkelijke oorlogsvoering als het ware de sluitsteen is van het gebouw, tot welks oprichting de andere takken van militaire wetenschap de overige materialen leveren. Allen moesten zij naar waarde geschat, grondig beoefend, juist toegepast worden en zijn dan van grooten invloed op den gelukkigen afloop van den krijg, ja, zij zijn daartoe onmisbaar; maar zeker verdient geen onderdeel dier wetenschap eene meer grondige beoefening dan dat, hetwelk ons leert, dan, wanneer wij tegenover den vijand staan, de vruchten te plukken van de zorgvuldige voorbereiding door zijne baanbrekers geschied. In welken graad van volkomenheid de overige onderdeelen der krijgswetenschap ook mogen gekomen zijn, en hoe krachtig zij daardoor ook medewerken tot het gelukkig bereiken van het doel, het eindelijke succes wordt behandeld in veldslag of gevecht, dus door de tactiek. Van daar het groote gewicht dat men hechten moet aan eene allerzorgvuldigste tactische opleiding van de troepen en aan eene grondige kennis van die wetenschap, bij ieder, die door zijnen rang geroepen kan worden tot de leiding van eenig, zelfs zeer klein onderdeel, der wapenmacht.

Vergunt mij dan, Mijne Heeren, u in de eerste plaats als een

vervolg op de heldere en keurige schets, u bij uw laatste bijeenkomst door den heer de Petit van het hedendaagsche infanteriegevecht gegeven, het een en ander mede te deelen van den tactischen werkring der beide andere wapens.

De jongste oorlog, zoo rijk aan gebeurtenissen, die voor zoo menigen tak der militaire wetenschap nieuw en helder licht heeft ontstoken, deed dit ook op het gebied der tactiek. Menige steeds erkende waarheid vond op nieuw eene krachtige bevestiging, menig theoretisch vermoeden werd door de practijk als juist bewezen, maar ook menige theoretische redeneering viel bij den eersten stoot, die haar tot eene waarheid had moeten verheffen, als een kaartenhuis ineen. Bij het licht dan, door die oorlogsontervinding ontstoken, moeten wij de tactiek bestudeeren, willen wij de kans ontloopen om van het terrein der werkelijkheid af te dwalen op het gebied van utopiën en dorre redeneering. Bij de volgende beschouwingen dan ook, zal ik trachten de leeringen, zooals zij mij voorkomen uit het verledene afgeleid te kunnen worden, als uitgangspunt aan te nemen, om tot de kennis te komen van hetgeen de toekomst van ons vorderen kan en mag.

Het is een belangwekkend verschijnsel dat voor onzen geest opdaagt, wanneer wij de geschiedenis der cavalerie nagaan, dat dit wapen, welke belangrijke veranderingen in den loop der eeuwen in de bewapening der andere wapens en de daarmede verbondene vechtwijze hebben plaats gegrepen en van hoe grooten invloed deze feiten ook op hetzelfde zijn geweest, toch steeds zulk eene belangrijke rol in de oorlogsvoering is blijven spelen. Iedere verbetering in de bewapening is te allen tijde door de theorie voorgesteld en voorspeld als een' even grooten stap achterwaarts der cavalerie; maar ook immer zijn die beweringen zoo niet geheel, dan toch voor een goed deel gelogenstraft door latere ontvinding, en wel omdat de ruitery het zwaartepunt van haren werkring in andere richting kon verplaatsen. Niet het minst in den Fransch-Duitschen oorlog, onder wiens geweldige indrukken wij allen nog verkeeren. Ziet! in Pruisen ging men na den oorlog van 1866 de cavalerie, ook in verhouding tot de nieuw op te richten legerkorpsen uitbreiden; en hoe weinig partij had zijn leger, volgens velen, van de reeds aanzienlijke sterkte van dat wapen niet ge-

trokken tijdens de gevechten van dien krijg, die op de Boheemsche slagvelden als het ware alleen door de Pruisische infanterie gewonnen waren! De latere ondervinding bewees desalniettemin, dat men in Pruisen juist gezien had. Nimmer zou de ruitery onder zulke tactisch ongunstige vooruitzichten ten strijde trekken als in Juli 1870, toen zij zich geplaatst zag tegenover eene verbazende vuuruitwerking van infanterie en artillerie, en zou men meenen dat de Pruisische regeering na afloop van den krijg berouw had van de aan hare cavalerie ten koste gelegde groote geldsommen? Geenszins! maar hare legeraanvoerders hadden ook, met het oog op dit wapen, bij het verloop van het tij de bakens verzet en dientengevolge den werkkring der ruitery — hierin de lessen van vroegere oorlogen zich ten nutte makende — nog in iets anders gezocht, dan alleen in den schok op het slagveld en in de uitoefening van den kleinen voorpostendienst. Dit dient men bij de beoordeeling der cavalerie goed in het oog te houden, en het is juist door de voorstanders der straks bedoelde theorie dikwijls verzuimd er de aandacht op te vestigen, dat dit wapen niet uitsluitend in eene bepaalde, maar in vele zeer uiteenlopende richtingen werkzaam kan zijn.

Het eigenaardige élement van de werking der cavalerie is het paard, dat door twee eigenschappen nut oplevert aan zijnen ruiters; het zijn: *kracht* en *snelheid*. De eerste eigenschap stelt dit edele dier in staat om zijnen ruiters gedurende langen tijd te kunnen dragen; de andere maakt, dat het in dien tijd ook groote afstanden kan afleggen en voor een tegenstander geducht wordt bij den schok, geducht zoowel physiek als moreel. Het komt er voor de cavalerie nu maar op aan, om deze beide eigenschappen van het paard ten meesten nutte van de oorlogsvoering aan te wenden. Vóór dat wij nagaan hoe dit kan geschieden, is het in de eerste plaats noodzakelijk ons eenig denkbeeld te maken van de indeeling der ruiters in kleinere en grootere troepen-afdeelingen, die als het ware de werktuigen zijn in de hand van den aanvoerder. Wij moeten dus nu eerst het werktuig leeren kennen, om vervolgens na te gaan hoe wij het zullen gebruiken.

De bevelhebber van een leger kan zijne intentiën onmogelijk mededeelen aan ieder der lagere bevelhebbers, aan wie hij eene

krijgskundige opdracht wil geven, evenmin als hij zich in kan laten met de détails der uitvoering van het verlangde. Alle troepen te zamen, en ook ieder wapen moet dus afgedeeld worden in zulke groote afdeelingen, dat zij beschouwd kunnen worden als de eenheden in de hand van den opperbevelhebber. Zulke eenheden zijn nu bij de cavalerie: divisiën en brigaden, de eerste verdeeld in 2 of 3 brigaden, de laatste bestaande uit 2 of 3 regimenten; men kan ze het best noemen strategische eenheden. Vroeger zag men ook nog wel de formatie van cavalerie-korpsen uit 2 of 3 divisiën samengesteld, welke indeeling echter als onpractisch in den laatsten oorlog niet meer is geschied. In den jongsten krijg was de Pruisische cavalerie, behalve de bij de infanterie-divisiën behorende regimenten, ingedeeld in 8 divisiën, van 16 tot 36 escadrons, waarvan er 2 deel der armeekorpsen (Garde en Saksische) nitmaakten en 6 zelfstandig bleven. Aan ieder zelfstandig troepenkorps der Zuidduitsche troepen was eene cavalerie-brigade toegevoegd, zoo ook aan de 17de Pruisische infanterie-divisie. De Fransche ruitery was ingedeeld in 8 divisiën van 16 tot 28 escadrons bij de armeekorpsen, en in 3 reserve-divisiën van 16 escadrons.

Eene verdere indeeling is noodig in zulke eenheden, die geschikt zijn tot het uitvoeren der meeste op het slagveld en in den veiligheidsdienst voorkomende afzonderlijke opdrachten, in zoogenaamde tactische eenheden dus. Vroeger gold als zoodanig algemeen het regiment, bij de verschillende Europeesche legers samengesteld uit 4 tot 8 escadrons. Tegenwoordig helt men er meer en meer toe over om het escadron als zoodanig aan te nemen, met het oog op de mate van zelfstandigheid, die dikwijls aan dat onderdeel toegelaten moet worden. In Pruisen is het escadron bepaald als tactische eenheid aangenomen, en algemeen wordt de sterkte der cavalerie bij een leger niet bij regimenten maar bij escadrons gesteld.

Zooals wij even zeiden, is het getal tot één regiment samengevoegde escadrons niet overal hetzelfde. Zoo telt een regiment te velde bij ons, in Pruisen, Rusland, Frankrijk en Engeland 4, in België 5, in Oostenrijk, Italië, en in België ook het regiment Guides, 6 escadrons.

Ook de sterkte der escadrons is verschillend, maar bij bijna alle groote mogendheden is zij toch maar weinig uiteenlopend. Zoo is een escadron in Pruisen en Rusland 150, in Frankrijk 148 (*), in Oostenrijk 145, in Italië 142 paarden sterk; in Engeland slechts 120. Een Belgisch escadron telt 136, een Nederlandsch 116 paarden. Men kan niet ontveinzen dat onze escadrons te zwak zijn. Volgens onze reglementen rekent men er op, het escadron af te kunnen deelen in 4 pelotons van 12 rotten; dit is bepaaldelijk als een minimum te beschouwen, zoowel voor de tactische opgaven, die én een escadron én een peloton te vervullen kunnen hebben, als voor eene behoorlijke manoeuvreervaardigheid van het escadron. Wanneer men nu evenwel nagaat dat men in het Pruisische 150 paarden sterke escadron, na eenige marschdagen rekent nog maar pelotons van 13 rotten sterkte te hebben, dan lijdt het geen twijfel of onze pelotons zijn weldra beneden het genoemde minimum gedaald.

In sommige legers wordt elke helft van het aantal escadrons van het regiment nog onder kommando van een hoofdofficier gesteld, om de detacheringen onder een bepaald kommando gemakkelijk te maken; zoo in Oostenrijk, Frankrijk, België en bij ons.

Wij spraken daareven van de indeeling van het escadron in 4 pelotons; deze indeeling, die algemeen in de Europeesche legers is aangenomen, vindt zijnen grond in de noodzakelijkheid om kleinere eenheden daar te stellen tot het uitvoeren van de noodige bewegingen en manoeuvres, en van kleinere tactische opgaven; terwijl eindelijk nog eene verdeeling in groepen van 4 en 2 ruiters in front (in Pruisen van 3) noodig is, voor den marsch langs smalle wegen en door defilés.

Nu wij ons dus in zeer algemeene trekken een beeld hebben gevormd van de samenstelling der cavalerie, zullen wij nagaan in welke verschillende schakeeringen zij zich opstellen en bewegen kan tot bereiking van haar doel.

In de eerste plaats zij dan opgemerkt, dat zonder uitzondering in Europa elke troep cavalerie opgesteld wordt op 2 gelederen,

(*) De Fransche escadrons zijn, ten gevolge eener slechte organisatie, in 1870 tot eene veel geringere sterkte uitgerukt.

die, om eene vrije beweging der paarden mogelijk te maken, één pas afstand houden, en dus in het geheel in de diepte eene ruimte van 7 passen beslaan. Het waren de Pruisische huzaren, die in 1743 het eerst deze opstelling aannamen, welke echter algemeen pas na den zevenjarigen oorlog werd ingevoerd. In den jongsten tijd zijn er in Engeland stemmen opgegaan om eene opstelling der ruitery op één gelid te verdedigen en voor te stellen; dit laatste, en naar mijne meening terecht, zonder gevolg, daar de bij bewegingen en vooral bij den aanval zoo zeer noodige samenhang alsdan uiterst bezwaarlijk te bewaren is.

De verschillende afdeelingen kunnen naast elkander, in linie of bataille, of achter elkander, in kolonne, opgesteld worden. In het eerste geval staat uitbreiding in front, in het laatste geval uitbreiding in de diepte op den voorgrond. De eerste opstelling is voor het gevecht de hoofdformatie, daar zij toestaat van alle blanke wapens partij te trekken, het bewaren van samenhang bij de sterkste gangen begunstigt, het overwinnen van kleine terreinhindernissen gemakkelijker maakt en tegenover het vijandelijk infanterie- en granaatvuur de minste verliezen waarborgt.

De opstelling in kolonne is daarentegen de aangewezen, vóórdat de ruitery een werkdadig aandeel aan den strijd gaat nemen; zij is de bewegingsformatie bij uitnemendheid, daar zij eene veel ruimere mate van manoeuvreer-vaardigheid toelaat, dan de linie-opstelling. Vooral is dit het geval, wanneer de kleinere kolonnes, die uit ieder escadron, door het achter elkander stellen zijner vier pelotons, gevormd zijn, als eenheden van formatie worden aangenomen. Dit zoogenaamde escadrons-kolonne stelsel, dat alleen in Oostenrijk in zijne uiterste consequentie is toegepast, heeft ook bij ons te lande krachtige voorstanders geteld, en is bij de reglementaire bewegingen onzer cavalerie, hoezeer zelden met name zoo genoemd, in der daad veelvuldig toegepast. Toch zou eenige meerdere uitbreiding haar nut hebben, en alleen door bijvoegingen, zonder veranderingen in het reglement te verkrijgen zijn. Dat de linie-opstelling de eigenaardige formatie tot den aanval is, sluit niet uit dat er gevallen zijn, waarin het verkieslijk is daartoe in kolonne over te gaan; zoo bijv. wanneer men door kort op elkander volgende pogingen zijn doel tracht te bereiken,

of wanneer het front van den aan te vallen troep zeer smal is; ook kan de tijd wel eens ontbreken om vóór den overgang tot den aanval nog tot de ontwikkeling in linie te mogen besluiten.

De frondbreedte en de diepte der kolonnes kunnen zeer verschillend zijn. Wordt men op marsch door de geringe breedte der wegen er toe genoopt om slechts, 4, 3 of 2 ruiters naast elkander te doen marcheeren, en komt men zodoende tot eene diepte der kolonne, die de frontbreedte van den troep in linie verre overtreft, op het terrein tracht men gewoonlijk de kolonne eene pelotonsbreedte te geven met eenen even grooten afstand tusschen de afdeelingen, waardoor de nadeelen van den zoo diepen marschvorm van zoo even verdwijnen. Enkele malen wordt eene kolonne met escadrons in front daargesteld en wel als regel, wanneer men eene ruitermassa op eene kleine terreinruimte wil opstellen, hetzij door gebrek aan meerdere ruimte, hetzij om haar tegen 's vijands vuur en oog te dekken. In deze gevallen wordt de diepte der opstelling zoover verminderd, dat de plaatsveranderingen en ontwikkelingen der massa naar alle zijden nog met gemak uitvoerbaar zijn. Bij deze, zoogenoemde geslotene kolonne, is bij ons te lande eenen afstand tusschen de escadrons van 16 pas aangenomen.

Wanneer wij ons eene ruitermassa voorstellen, die op het gevechtsterrein van hare aanvankelijke opstellingsplaats tot den aanval oprukt, dan is het duidelijk dat zij dien geheelen, gewoonlijk aanzienlijken afstand, niet in den aanvalsvorm kan afleggen. Zij moet daartoe kiezen zoodanige formatie, die aan eene gemakkelijke beweging de mogelijkheid eener snelle ontwikkeling paart en tevens, zooveel doenlijk, tegen de vijandelijke vuuruitwerking beschut. Eene zoodanige formatie vinden wij in de straks reeds genoemde escadrons-kolonnen, waarbij dus ieder escadron eene kolonne op zichzelve vormt, maar op gelijke hoogte en op zoodanigen afstand van zijne neven-escadrons blijft, dat eene ontwikkeling in linie steeds mogelijk is. Het terrein kan echter aan die formatie zwarigheden in den weg leggen, bijv. wanneer een défilé, van welken aard ook, doorgetrokken moet worden vóór dat de aanval geschieden kan, of wel bij terugtrekkende bewegingen. Om nu aan de zoo even gestelde eischen toch zooveel mogelijk te voldoen, zal men, wanneer de breedte der engte het maar even

toelaat, de ruitermassa in twee gelijk sterke kolonnen doen overgaan en de middelste of uiterste afdeelingen (bijna immer pelotons) als hoofden der kolonnen aanwijzen. Wij hebben zoodoende de *dubbele kolonne* verkregen.

Zullen wij ons, korthedshalve, nu in geene beschouwing van de verdere bijzonderheden der linie- en kolonne-opstelling verdiepen, wij moeten toch nog met een paar woorden gewag maken van eenige tusschenvormen tusschen die beide formatiën.

Een eerste tusschenvorm is die, waarbij de breedte der linie met de diepte der kolonne-opstelling gepaard gaat; zij heet de *échelons-formatie*, en wordt verkregen door dat men eene der in front staande afdeelingen voor- of achterwaarts doet marcheeren, om hetzelfde na eenigen tijd opvolgend door de naastbij zijnde afdeelingen te doen verrichten. Behalve dat zij door hare eigenaardige inrichting steeds eene reserve laat bestaan in de hand van den aanvoerder, en door de zeer verschillende afstanden, waarop de afdeelingen van de op haar vurende artillerie en infanterie verwijderd zijn, de uitwerking van dat vuur aanzienlijk minder doet worden, biedt de formatie het voordeel aan van verrassende flankaanvallen mogelijk te maken, door het groote gemak waarmee zij eene verandering van richting uitvoeren kan. Van alle formatiën is zij in den laatsten oorlog verreweg het veelvuldigst toegepast.

De tweede tusschenvorm is de bij ons niet bekende, maar in Pruisen zeer gebruikelijke *halfkolonne*. Men verkrijgt haar door de pelotons van een escadron zoodanig achter elkander op te stellen, dat zij zich slechts gedeeltelijk dekken, en kan haar de verdienste niet ontzeggen van, even als de *échelons-formatie*, zeer geschikt te zijn tot verrassende flankaanvallen.

Bij al de tot dusverre besprokene vormen, waarin wij ons de cavalerie konden denken, had men zich steeds eene compacte massa voor te stellen. De ruiters waren in iedere afdeeling immer vlak naast elkander en dicht achter elkander geplaatst, en moesten bij de uitvoering van alle bewegingen voor dat aan elkander gesloten zijn waken. Biedt de zoogenaamde *geslotene vechtwijze* de groote voordeelen aan, van verband en samenhang tusschen de verschillende onderdeelen eener ruitermassa mogelijk en gemakkelijk te

maken, van de zoo noodige leiding van den troep door de kommandeerenden in de hand te werken, en is zij dientengevolge de meest gebruikelijke vechtwijze der cavalerie, men kan zich toch omstandigheden denken dat de genoemde voordeelen moeten prijs gegeven worden om andere en grootere voordeelen te behalen. Men gaat dan over tot de *verspreide vechtwijze*.

In deze vechtwijze vervalt men eerstens van zelf na den schok bij den aanval. Om van zijn blank wapen een doeltreffend gebruik te kunnen maken, moet de ruiter de noodige ruimte hebben om zich te bewegen, en de vrijheid om zijne tegenstanders zoo te kiezen, dat er zooveel mogelijk buiten gevecht gesteld worden. Wanneer het bij den aanval minder aankomt op het toebrengen van eenen physieken schok, dan wel op het met zoo weinig mogelijk verliezen bereiken van het aanvalsdoel, bijv. eene batterij, dan laat men de ruiters in verspreide orde den renloop aannemen en voert den, bij ons zoogenoemden aanval en fourageur uit.

Moet de ruiter van zijn vuurwapen gebruik maken, of is het ons te doen om door een gering aantal manschappen een groot gedeelte van den troep te beveiligen of te bedekken voor 's vijands oog, hetzij dit geschiede op het slagveld, op marsch, in kantonnementen of bivaks, dan moeten deze manschappen zich ter bereiking van hun doel eveneens verspreiden. Zeer dikwijls wordt de verspreide met de geslotene vechtwijze vereenigd toegepast. De verspreide ruitery heeft dan gewoonlijk tot taak de attentie van de andere af te leiden, het vuur op zich te lokken, — dikwijls door zelf van haar vuurwapen gebruik te maken — en zodoende den gesloten aanval krachtig te ondersteunen. Bij aanvallen op infanterie wordt dit zeer aanbevolen, en heeft een verspreide aanval in front, met een geslotene op de flank, het meeste kans van slagen.

Eindelijk is er nog een gevechtsvorm voor de ruitery denkbaar, die, hoewel bij ons te lande niet reglementair bestaande, toch in sommige omstandigheden groote voordeelen belooft; ik bedoel het gevecht te voet, waaromtrent wij straks in eene nadere beschouwing zullen treden.

Wij hebben dan nu in groote trekken kennis gemaakt met de

verschillende vormen, waarin wij ons de cavalerie voor den geest kunnen stellen. Ik heb hiermede aan mijne kameraden van het leger, ik ben er geheel van overtuigd, niets medegedeeld, dat zij niet reeds wisten; voor hen onder mijne geachte toehoorders echter, die van het wapenhandwerk niet hunne levenstaak hebben gemaakt, moest ik, tot recht begrip der zaak, deze korte beschouwing doen voorafgaan.

Om ons nu verder op het gebied der elementaire tactiek te bewegen en na te gaan hoe de verschillende vormen uit elkander afgeleid worden, hoe in een woord de exercitie-reglementen de uitvoering van elke beweging voorschrijven, zou ons te ver voeren en bovendien geen aanspraak op algemeene belangstelling kunnen maken. Alleen merken wij op, dat die reglementaire voorschriften bij de verschillende legers nog al eens van elkander afwijken; wat de een als te samengesteld en daarom ondoelmatig verwerpt, wordt door den ander vurig verdedigd. De volksaard, de aangeboren ruiteraanleg, zijn dikwijls te uiteenlopend, om de voor den eeu theoretisch juiste uitvoering der cavaleriebewegingen overal ook als de practisch beste te kunnen aanmerken. Dat reglement is het beste, hetwelk bij eene juiste appréciatie der genoemde factoren de mogelijkheid aanbiedt, om op eenvoudige en snelle wijze alles te kunnen uitvoeren wat in de oorlogspraktijk voorkomt, maar ook niet meer dan dat.

Daar straks merkte ik op, dat de cavalerie in zeer verschillende richtingen werkzaam kan zijn. Zij zijn echter alle tot twee hoofdrubrieken te zamen te brengen, waarvan de eene de rol der cavalerie op het slagveld, de tweede en voornaamste hare aanwending bij den veiligheids- en verkenningsdienst omvat. Ik noem daar veiligheids- en verkenningsdienst bij elkander; want hoewel het doel, dat men zich bij beiden voorstelt te bereiken, een geheel verschillend is, bestaan er in den aard der uitvoering te vele punten van overeenkomst om beide diensten niet als een geheel te beschouwen. Vergunt mij u in de eerste plaats de rol der cavalerie op het slagveld te schetsen.

Het is u bekend dat er een tijd geweest is, waarin de ruitery verreweg het grootste gedeelte der legers uitmaakte: de in vele opzichten zoo romantische riddertijd, waarin de veldslagen

zich oplosten in eene reeks van tweegevechten, en de overwinning door lichaamskracht, behendigheid en persoonlijken moed werd bevochten. Met het eerste schot uit een vuurwapen weerklonk echter ook de eerste mokerslag, die een leger-inrichting deed in elkander storten, niet bestand tegen de kracht van den kogel, evenmin als tegen den drang der veranderde maatschappelijke toestanden. Meer nog dan de vernieling in hare rijen door 's vijands vuur veroorzaakt, deed het de ruitery afdalen van haar vroeger schitterend standpunt, toen zij zelve met de voordeelen van het vuurwapen wilde woekeren, geheel in strijd met haar waar karakter. Toen zagen wij de aanvallende ruitery in draf haren tegenstander naderen, in zijne onmiddellijke nabijheid gekomen halt maken, om met dezen, die haar rustig stilstaand afwachtte, eenige schoten te wisselen, alvorens men handgemeen werd; ja, zelfs bleef dit ook nog wel achterwege. Toen zagen wij, terwijl de infanterie in dichte drommen aaneengesloten bleef, de ruitery den dienst doen van onze infanterie-tirailleurs, tot inleiding van de gevechten. Maar aan dien toestand moest een einde komen; Gustaaf Adolf, Karel XII, Koning Frederik Wilhelm I brachten langzamerhand de ruitery weer terug in de baan van haren ouden roem, en toen het donderend woord van Frederik den Groote weergalmd had: „De „Koning verbiedt hiermede aan alle zijne cavallerie-officieren op „straffe van infame cassatie zich, wanneer ook, in een gevecht „door den vijand te laten aanvallen, maar de Pruisen zullen steeds „den vijand attaqueeren,” toen was de goede weg afgebakend, die voortaan immer gevolgd moest worden. Wat vermocht de stilstaande, 50 escadrons sterke Oostenrijksche cavalerie van Karel van Lotharingen bij Soor, tegen den schok van de 12 op haar inreunnende escadrons van den Pruisischen Koning? Welk lot was den Franschen bij Rossbach beschoren, toen zij, vol hoop van door eene omtrekkende beweging het leger van dien grooten veldheer te vernietigen, in hunne illusiën werden gestoord door eenige zijner escadrons? Maar waarom zou ik feiten zoeken en aapbalen, daar waar de namen van Zeidlitz en Ziethen ons zoo luide herinneren aan den bloeitijd der ruitery?

Frederik de Groote had door den geest zijner instructiën, zijne onderbevelhebbers hadden door het talent, waarmede zij deze be-

grepen en uitvoerden, getoond welken invloed de cavalerie op het slagveld kan uitoefenen. Het is er echter verre van af dat hun voorbeeld in latere tijden immer werd gevolgd, en vooral, dat men den waren geest van het cavalerie-gevecht steeds in vormen plooid, overeenkomstig met den vooruitgang op het gebied der wapentechniek. Van daar dan ook de veel geringere, nu en dan onbeduidende rol door dat wapen in latere veldslagen gespeeld; van daar de hierop gewoonlijk volgende miskennis, die door het vele wat de cavalerie niet deed, het weinige wat zij wel uitvoerde over het hoofd deed zien; van daar hare dikwijls voorgestelde verminderingen en slooppingen, ook dan, wanneer door verbeteringen een betere toekomst te voorzien was, en met terzijdestelling der beschouwing, dat zij juist niet altijd op het *slagveld* hare voornaamste rol te spelen heeft. Dat de invloed van de ruitery op de gebeurtenissen *dáár* een even groote zou kunnen genoemd worden als in vroegere tijden, niemand zal dat kunnen beweren, zelfs bij de meest oordeelkundige aanvoering en de degelijkste eigenschappen van het wapen. Noch talent, noch dapperheid, noch snelheid van beweging kunnen de uitwerking van het hedendaagsche infanterie- en artillerievuur veronzijdigen, en de ware kunst van de leiding der cavalerie zal juist bestaan om haar aan die uitwerking zooveel mogelijk te onttrekken, ook dan, wanneer het eigenlijke oogenblik van handelen voor haar is aangebroken.

Hoe nu daartoe te geraken? Wij zullen tot oplossing dier vraag achtereenvolgens behandelen den werkkring der cavalerie vóór, gedurende en na het gevecht.

Iedere veldslag, ieder gevecht van eenige beteekenis zal steeds ingeleid worden door eene verkenning van den vijand; men tracht zijne stelling, de verdeeling en sterkte zijner strijdkrachten te leeren kennen, om daaruit gevolgtrekkingen te maken, die voor de eigene gevechts-leiding van het grootste gewicht zijn. Dikwijls, ja bijna immer wordt dat doel reeds vechtende bereikt, en wel door de voorhoede, wanneer men aanvalt; door de vooruitgeschovene posten bij een zuiver *défensief* gevecht. De verkenning nu geschiedt door een staf-officier, die daartoe tracht zijwaarts gelegene domineerende punten te bereiken, van waar hij een ruim overzicht

over de plaats der handeling heeft, of wel zich, des gevorderd, in de rijen der strijdenden begeeft. Bij gebrek aan officieren van den generalen staf, vallen zulke opdrachten ook wel aan cavalerie-officieren ten deel, bij wie het er dan op aankomt, dat zij met scherp blik den toestand der tegenpartij zien en begrijpen, en zich vlug een juist oordeel daaromtrent weten te vormen. Voor de veiligheid van den verkennenden officier wordt door eene kleine ruitersafdeeling gewaakt, wier sterkte van een peloton tot een escadron kan bedragen. Zonder zich angstvallig aan zijnen persoon vast te klampen, zorgt zij dat die officier tegen overvallen gevrijwaard worde, door eene nauwkeurige bewaking van het vóór- en zijwaarts gelegen terrein; en mocht de vijand eene poging tot oplichting wagen, dan snelt zij te zijner ontzetting ten aanval. Niet zelden zal het gebeuren dat zij het ter observatie gunstige punt moet veroveren, wanneer dit reeds door eene cavalerie-afdeeling of door een kleinen infanterie-post bezet mocht zijn. De officieren en intelligente onderofficieren, die deel van een verkennings-escorte uitmaken, zullen dikwijls groote diensten kunnen bewijzen, door het terrein zorgvuldig af te zoeken, waarbij zich dan wel de gelegenheid voordoet, om van 't een of ander punt waarnemingen te doen, die het van belang is te kennen, zoodat zij den eigenlijken verkennerskrachtig helpen in het *vlug* en *goed* uitvoeren zijner belangrijke taak. Dat hiertoe van hen eene groote mate van tactisch doorzicht, zoo ook van kennis van de tactiek der andere wapens en eene goede beoordeeling van de bruikbaarheid van het terrein voor die wapens noodzakelijk zijn, zal wel geen betoog behoeven.

Heeft men eene stelling bezet vóór de aankomst van den vijand, dan is het de taak der ruitersaanvoerders om zich goed bekend te maken met de geschiktheid der verschillende terreingedeelten voor hunne werking. Zij moeten van te voren uitvorschen en juist weten, waar zij bij gunstige gevechts-kansen ook het terrein in hun voordeel hebben voor een te ondernemen aanval; zij moeten zich een juist beeld vormen van de waarde der verschillende dekkingen, die het terrein tegen 's vijands oog en vuur oplevert, hoe en hoe lang zij zich deze ten nutte kunnen maken. Zij moeten nagaan waar zij zich met de meeste kansen op gunstigen uitslag van de

vijandelijke terugtochts-lijn kunnen meester maken, om den geslagen vijand zooveel mogelijk verliezen toe te brengen, en ook waar zij met edele zelfopoffering zich als een dijk kunnen tegenoverstellen aan den ons vervolgenden vijand. Het komt er hier ook op eene goede terrein-beoordeeling aan, eene kunst die slechts practisch geleerd kan worden, maar tot wier beoefening iedere wandelrid, iedere marsch ruimschoots de gelegenheid geeft.

Omtrent de algemeene waarde van de hedendaagsche gevechts-terreinen voor den werkkring der ruitërij, kan men opmerken dat het steeds veldwinnend streven der infanterie om juist op bedekte terreinen het gevecht te voeren, de voor de cavalerie geschikte vlakten meer en meer te vergeefs doet zoeken. De meer algemeene bebouwing, de sterk vooruitgaande ontwikkeling van boschcultuur en heide-ontginningen doen overal terrein-voorwerpen ontstaan, waar men vroeger kale en naakte vlakten vond. Wordt het streven der infanterie hierdoor zeer in de hand gewerkt, dat der ruitërij zeer benadeeld, wij mogen echter niet over het hoofd zien, dat dekkingen tegen 's vijands vuur en oog ook nu voor dit laatste wapen vermenigvuldigd zijn, iets dat het evenwicht met de vroegere toestanden wel geenszins herstelt, maar de nadeelen der nieuwe toch eenigszins vermindert. Vele terrein-hindernissen zijn bovendien relatief. Eene sloot, eene heg, eene omheining, eene terreinhelling die voor deze cavalerie even zoovele onoverkomelijke hindernissen zijn, zullen bij eene andere, wier oefening in het terreinrijden meer volmaakt is, hoegenaamd geene stoornis in de bewegingen te weeg brengen. De ruitërij van Frederik den Groote heeft menige van hare schoonste lauweren geplukt op zulke ongunstige terreinen, dat de tegenpartij er het allermïnst een ruitëeraanval verwachtte. Eene uiterst zorgvuldige opleiding van paard en ruitë in het terreinrijden is nu van zooveel te meer gewicht geworden, daar anders de reeds zoo zeldzame gunstige kansen tot krachtig ingrijpen in het gevecht door cavalerie nog verminderd worden, en dan wel door eigene schuld. Dat dit algemeen erkend wordt, blijkt uit de meerdere zorg die, zoowel bij ons als bij de andere natiën, in de laatste jaren gewijd wordt aan eene meer volmaakte vorming op dat punt.

Gedurende het gevecht kan de ruitërij op vier verschillende wijzen

werkzaam zijn: voorcerst kunnen kleine afdeelingen op gunstige oogenblikken in den strijd ingrijpen; dan kunnen grootere afdeelingen gereed zijn, om door hun optreden eene wijziging in de gevechts-verhoudingen te brengen; verder kan de cavalerie werkzaam zijn tot beveiliging van eigen rug en flanken of tot bedreiging van die des vijands, en eindelijk tot bedekking der artillerie gebezigd worden.

Ik kan u het ware karakter van het optreden van kleine afdeelingen ruitery op het slagveld niet beter doen kennen, dan door een voorbeeld uit de latere oorlogen. Vergunt mij dan u met uwe gedachten te geleiden naar het slagveld van Custoza, waar, op den 24 Juni 1866, het Italiaansche leger in zijne eerste poging om door te dringen in den zoo bekenden Venetiaanschen vesting-vierhoek door de Oostenrijkers werd gestuit. Het slagveld was een heuvelachtig terrein, en werd gevormd door de laatste uitloopers der Alpen naar het Po- en Minciodal. Door het westelijke gedeelte van het slagveld liep, in de richting van het Zuiden naar het Noorden, de groote weg van Valeggio naar Castelnovo, de plaats van bestemming voor de divisie Cerali van het 1e Italiaansche armee-korps; welke divisie, even als de overige van het Italiaansche leger, er niet aan dacht, op dien dag in eenen veldslag gewikkeld te zullen worden. Ter hoogte van den Monte Cricol, eene van west naar oost loopende heuvelrij, die bij het gehucht Mongabia door den straatweg doorsneden wordt, stuit men op weerstand, en wel op de brigade Benko der Oostenrijksche reserve-infanterie divisie. De 9 bataljons sterke brigade Pisa ontwikkelt zich, komt in gevecht en werpt de Oostenrijksche brigade terug. Op een kleinen afstand oostwaarts van het tooneel dezer handeling, staat de kommandant van het 12e ulanenregiment, kolonel Von Berres, met 6 pelotons van zijn regiment, tot dekking eener geschut-reserve; hij volgt den strijd en ziet, terwijl de brigade Benko wijken moet, eene tweede Italiaansche brigade op den straatweg aankomen. Slechts 3 pelotons mag hij afzonderen om van de gelegenheid partij te trekken, die zich hier voor hem opdoet. De ritmeester Bechtoldsheim geleidt deze kleine, ruim een honderdtal paarden sterke afdeeling, door de Tione-beek wadende, naar den straatweg, breekt eensklaps door de teruggetrokkene brigade Benko heen, rent de bataljons

der vervolgende brigade Pisa voorbij en stort zich met de meeste onstuimigheid op de 6 bataljons sterke brigade Forli, die met haren brigade-kommandant, generaal Dho, en den divisie-generaal Cerali, met hunne staven aan het hoofd kwam aanmarcheeren. Eene onbeschrijfelijke verwarring der Italiaansche brigade was het gevolg van dezen koenen aanval. De beide generaals met hunne staven nemen de vlucht, maar worden door de ulanen achterhaald, zoodat beide aanvoerders, gewond, zich slechts met moeite redden. Eene aan het hoofd der kolonne marcheerende sectie artillerie volgde het voorbeeld der staven, en reed hare eigene infanterie overhoop. De voorste infanterie-afdeelingen wierpen zich in de slooten aan beide zijden van den weg, brachten door hun vuur den ulanen groote verliezen toe, maar moesten weldra wijken, in hunne vlucht nog drie andere bataljons medesleepende. Van de geheele brigade Forli was er slechts één bataljon, dat het slagveld niet verliet. Maar de dappere kleine ulanenschaar had hare glansrijke daad met dure verliezen betaald; onmiddelijk na den aanval waren de 3 pelotons tot 17 ruiters versmolten: 2 officieren, 84 man en 79 paarden waren de offers, die Bechtoldsheim brengen moest. Zijn eigen paard werd hem onder het lijf doodgeschoten; op dat van den vorsten, doodelijk gewonden, Italiaanschen bataljons-kommandant gesprongen, geleidde hij zijne kleine schaar uit het gevecht terug. De gevolgen zijner flinke handeling waren groot; de brigade Pisa, geene reserve meer hebbende, moest weldra voor den aanval der inmiddels aangekomen versterkingen van de Oostenrijksche reserve-divisie infanterie wijken.

Niet dikwijls zal zich eene verdere gelegenheid van dezen aard voordoen, waarin het succes zoo glansrijk is, als bij het zoo even geschetste wapenfeit; maar in dien geest handelende, zal de ruiterij ook nu nog wel eene gelegenheid hebben, krachtig in het gevecht in te grijpen. Kleine afdeelingen dus, die in het terrein hier of daar eene dekking zoeken en zeer dikwijls vinden zullen, wachten daar het oogenblik af, dat hun aanvoerder, die met argus-oogen den gang van het gevecht bespiedt, hun een teeken geeft in welke richting voorwaarts te snellen. Maar men bedenke dan, dat als de gelegenheden zeldzaam zijn, zij bovendien korten tijd duren, zoodat iedere seconde hare waarde heeft. Dit maakt het

voor den aanvoerder noodzakelijk den toestand vlug te beoordeelen, ja zelfs de naderende kansen als 't ware te raden, en zijn besluit dadelijk te nemen; voor zijne afdeeling, om voortdurend gereed te zijn om op den eersten wenk zonder aarzelen voorwaarts te snellen.

De aanvoerder heeft daarbij een moeielijke taak te vervullen: hij moet zich voor den geest stellen dat zelfs gelukkig geslaagde aanvallen dikwijls zware offers vorderen, terwijl mislukte gewoonlijk zijne ruitery ten verderve voeren; in één oogenblik moet hij zijne kansen wikken en wegen, en in dat oogenblik heeft hij het leven en den roem van zijne afdeeling in de hand. Nimmer wage hij een front-aanval op infanterie, die niet physiek en moreel zoo geschokt is, dat van hare vuuruitwerking weinig nadeel te verwachten is; maar hij neemt het oogenblik waar, dat hij bij de tegenwoordige, naar het schijnt onweerstaanbare neiging der infanterie om zich, dikwijls zelfs zonder eenige reserve, in eene lange vuurlinie te verbreiden, eene flank dier linie kan bespringen. Nimmer denke hij aan eenen aanval, wanneer het terrein van dien aard is, dat hij zich onder 's vijands vuur nog moet ontwikkelen, afbreken en opmarcheeren, daar wanorde bij zijnen troep en mislukking zijner poging bijna zeker zijn; maar waar de kans gunstig staat en het terrein, al ware het slechts aan één peloton, gelegenheid ten aanval biedt, daar stappe hij over die geringe getalsterkte heen en bedenke dat bij eene verrassing niet zoozeer de massa werkt, als wel de teweeggebrachte schrik, die bij den verraste zelfs het kleine en weinig beteekenende groot en gewichtig doet voorkomen. Voor onze zoo eigenaardige Hollandsche terreinen, zoo bij uitstek ongunstig voor grootere ruitery-afdeelingen, moge men dezen wenk in het oog houden. Nimmer verzuime hij eene, al is het nog zoo kleine reserve te behouden, tenzij hij zich bevinde in eene dier zeldzame toestanden in een gevecht, dat hij den geheelen loop der dingen overziet en dus voor geene onverwachte gebeurtenissen voorzorgmaatregelen behoeft te nemen.

De taak der besprokene kleine ruitery-afdeelingen is verder, om de eigene infanterie, wanneer zij door fouten, door gelede verliezen, door moreel geschokt zijn een gunstig aanvals-object voor de vijandelijke ruitery-afdeelingen is geworden, daartegen te be-

schermen. Zoo immer mogelijk, is een gesloten aanval in de flank van den tegenstander het ware middel, "om dezen op gevoelige wijze tot het opgeven zijner voornemens te noodzaken. Vijandelijke batterijen, die zonder behoorlijke dekking over het gevechtsweld marcheeren, in batterij komen of opleggen, moeten steeds aangevallen worden; staan zij in het vuur, dan wordt zoomin mogelijk in front en, mocht dit onvermijdelijk zijn, en fourageur geattaqueerd. Hierbij valt op te merken dat het verkeerd is paarden en stukrijders af te maken; men dwinge de laatsten daarentegen om òf met de stukken in hun geheel, òf met de voorwagens mede te gaan, en kan dan de achtergebleven kanonnen liefst door vernageling of door vernieling van het laadgereedschap meer of min onbruikbaar maken.

De werkkring, dien ik u daareven mocht schetsen, valt ten deel aan die afdeelingen ruitërij, die onmiddellijk bij de infanterie ingedeeld, deze in het gevecht volgen, en bij de groote legers onder den naam van divisie-cavalerie bekend zijn. Hare sterkte was tijdens den jongsten oorlog gering, en bedroeg bij de Duitsche legerkorpsen een regiment (dus 4 escadrons) per divisie infanterie (12 bataljons); bij het Fransche leger was die indeeling niet gemaakt, maar werd aan de infanterie naar omstandigheden de noodige ruitërij medegegeven.

Om u een denkbeeld te geven hoedanig grootere cavalerieafdeelingen door hun optreden eene wijziging in de gevechtsverhoudingen kunnen brengen, moet ik u verzoeken mij weer met uwe gedachten te volgen naar het slagveld van Custoza, om daar andermaal een glansrijk wapenfeit der Oostenrijksche cavalerie te leeren kennen. Het heuvelland, hetwelk het tooneel van den strijd was, eindigt in oostelijke richting bij Sommacampagna in eene ruime vlakte, door welke de straat- en spoorweg van Peschiera naar Verona in de richting van West en Oost heênloopen. Het was voor de Oostenrijkers van veel gewicht, die wegen, hunne voornaamste terugtochtswegen, vrij te houden. De Oostenrijksche reserve-cavalerie, bestaande uit de gezamenlijk 15 escadrons sterke brigaden Pulz en Bujanovics waren even zuidwaarts van Sommacampagna opgesteld, met de opdracht den vijand naar de zeer sterke stelling van Sommacampagna te lokken

en in elk geval zijn doordringen over de vlakte te verijdelen. In die vlakte waren bij Villafranca, een groot uur zuidwaarts van genoemd oord gelegen, opgemarcheerd of daarmede bezig, de 36 bataljons en 6 batterijen sterke divisiën Prins Humbert en Bixio van het 3^e Italiaansche legerkorps, met de 20 escadrons reserve-cavalerie van den Lt.-Generaal de Sonnaz. De infanterie-divisiën waren door eenige escadrons gedekt, die weldra met de Oostenrijksche ruiters in aanraking kwamen, welke laatsten daarbij de meer achterwaarts staande sterkere Italiaansche ruiter-massa's opmerkten. Pulz besloot die aan te vallen, vóór dat zij eenen door hem vermoeden flankaanval op de brigade Bujanovics konden ondernemen. De vijandelijke ruiterij week achteruit en demaskeerde eene menigte vijandelijke bataljons, gedekt door eene tarailleurlinie van Bersaglieri. Het 13e ulanen-regiment, dat het hoofd der geheele ruitermassa uitmaakte, rent het eerst, een weinig daarna gevolgd door de andere escadrons der beide brigaden, op de infanterie in, die, gedeeltelijk geen tijd hebbende de carrés te formeeren, in verwarring geraakte. De Italiaansche escadrons, die ten ontzet oprukten, worden teruggeworpen, eenige stukken geschut vermeesterd. Langen tijd kon de ruiterij het tusschen de allengs zich herstellende carrés niet uithouden, maar moest met zware verliezen teruggaan, waarna zij halfweg Villafranca en Sommacampagna den verderen loop der gebeurtenissen afwachtte. Deze stoute aanval, die de reserve-cavalerie 19 officieren, 359 man en 487 paarden kostte, had zulk een schrik bij de Italiaansche troepen te weeg gebracht, dat de gezamenlijke divisiën Prins Humbert, Bixio en de Sonnaz den geheelen dag in het gezicht der Oostenrijksche ruiterij roerloos bleven staan, en zich niet dan om terug te trekken in beweging stelden.

Zoo werd hier de gevechtsverhouding reeds bij den aanvang van den slag door het ingrijpen van de ruiterij ten gunste der Oostenrijkers veranderd. Wij zullen nu in den slag van Rezonville, Vionville of Mars-la-Tour, op den 16ⁿ Augustus 1870, een voorbeeld vinden, hoe dit gedurende den slag geschiedde. De 6^e infanterie-divisie van het 3^e Pruisische legerkorps, onder den Generaal von Buddenbrock, had in het centrum der slaglinie, die zich in eene nagenoeg van West naar Oost loopende richting

ontwikkelde, het dorp Vionville en het noordwaarts daarvan gelegen bosch genomen en bezet gehouden; de strijd had haar zware offers gekost en de kans, om zonder onmiddellijke hulp zich staande te houden, stond hachelijk. Tegenover zich het 6^e Fransche legerkorps, dat door een krachtig geschutvuur een aanval voorbereidde; in de rechterflank de 1^e Fransche garde-divisie, en in de linkerflank door eene omtrekking van troepen van het 3^e Fransche legerkorps bedreigd, scheen het moeielijk den strijd vol te houden. De kommandant van het 3^e legerkorps, Generaal Von Alvensleben II, zag dat er tot elken prijs tijd gewonnen moest worden, daar het 10^e legerkorps kwam opdagen in de linkerflank der bedreigde divisie. Hij zond daartoe aan de bij Vionville staande cavalerie-brigade Von Bredow, daar ter plaatse 3 escadrons huzaren en 3 escadrons kurassiers sterk, order de zoo hinderlijke batterijen van het 6e Fransche korps te nemen. De charge, ondernomen in de échelon-formatie, het voorste échelon gevormd door de kurassiers, en de ulanen rechts en 100 passen achterwaarts als 2e échelon volgende, gelukt volkomen; de Pruisische ruiters rennen door de batterijen heen de daarachter geplaatste bataljons hier en daar overhoop, en zijn niet meer in hunne wilde vaart te stuiten. Inmiddels komen eenige Fransche escadrons der divisie de Forton tot ontzet opdagen. Na eene korte mêlée gelukt het dezen laatsten, om de door de langdurige charge buiten adem geraakte Pruisische escadrons met groote verliezen terug te werpen. Deze escadrons moeten nu tusschen de vurende carrés door den terugtocht aannemen en laten een bloedig spoor van menschen en paardenlijken achter. Alleen de drie kurrassier-escadrons hadden 7 officieren en 200 manschappen verloren; maar de verliezen waren niet te vergeefs geleden, daar de Franschen van hunne aanvallende beweging afzagen.

Vinden wij dus hier en daar in de nieuwere krijgsgeschiedenis voorbeelden van door de ruitery verkregene gunstige resultaten, wanneer zij in het groot in de slaglinie optrad, nog talrijker zijn in den jongsten tijd de voorbeelden te vinden dat het beoogde doel niet werd bereikt. Zoo waren de aanvallen der Fransche kurassier-divisie de Bonnemains, en later der kurassier-brigade Michel bij Woerth vruchteloos; eveneens die der garde-cavalerie-

brigade Du Preuil bij Rézonville, en die der divisie Margueritte bij Sedan, niettegenstaande de Fransche ruitery immer met de grootst mogelijke dapperheid en volharding toonde, dat zij zich voor het heil der andere troepen, zoo noodig, wist op te offeren. Immer stuitten hare pogingen af op het vuur van de *ongeschokte*, en op *den aanval voorbereide* infanterie, soms bovendien nog op terreinhindernissen. Deze voorbeelden wijzen er ons dan wederom op nieuw overtuigend op, van welk groot gewicht het is de cavalerie nimmer te laten attaqueeren zonder behoorlijke verkenning van het terrein. Kent men het gevechtsweld niet reeds door eene, op de straks besprokene wijze uitgevoerde verkenning, dan moet eene kleine afdeeling der voor den aanval bestemde ruitery in zeer verspreide order voorwaarts gaan en het terrein doorzoeken, waarbij zij onverschrokken den vijand zoo dicht mogelijk moet naderen. Om tijdverlies te voorkomen, kan een teeken afgesproken worden tusschen de tirailleurs en hun aanvoerder, en tuschen dezen en het korps zelf, wanneer de aanval ondernomen mag worden. Deze tirailleurs leveren bovendien het voordeel op, dat zij de achter hen geplaatste escadrons eenigszins aan de vijandelijke waarneming onttrekken, daar de meeste oplettendheid der tegenpartij op de dichtstbijzijnde ruiters gevestigd wordt. Vroegere verkenning levert echter zeer bepaalde voordeelen op, daar men door het vooruitzenden der tirailleurs 's vijands aandacht opwekt, en daardoor alreeds den grootsten waarborg voor het welgelukken van den aanval, de verrassing, prijs geeft.

Een tweede punt, waarop men bij de ondernemingen van dezen aard goed dient te letten, is, dat men, zoo immer mogelijk, althans een gedeelte der troepen, liefst geheel in de flank, maar, daar dit slechts onder buitengewoon gunstige omstandigheden zou kunnen, althans half zijdelings op den vijand doet aanrennen. Aanvallen in front worden door de infanterie in gedeploieerde orde gemakkelijk afgeslagen; zoodra een aanval echter de flank bedreigt, is er aan deze opstelling voor dit wapen groot gevaar verbonden, zoodat eene bedreiging dikwijls aanleiding zal geven tot eene carré-formatie, op een oogenblik dat de infanterie juist aan een bedaard en kalm afgegeven vuur eene bijna onverwinbare kracht ontleent. Ofschoon ik hier geenszins mede bedoel

dat een bataljon infanterie in zulke omstandigheden het carré *moet* formeeren, wordt het er dikwijls toe verleid, en deze kans is bij eene zoo uiterst gevaarlijke en gewaagde onderneming, als waarvan wij nu spreken, reeds veel. Bovendien kan, vooral in geonduleerd terrein, zulk een zijdelingsche aanval zeer verrassend blijven, en dit voordeel beslist dan niet zelden over het welgelukken der geheele onderneming. Het is der ruitery verder aan te bevelen om, zoolang het zonder bezwaar geschieden kan, eene formatie aan te nemen die weinig trefkans aanbiedt, bijv. met escadrons-kolonne in échelon; de opmarsch geschiede echter immer vóór dat de verliezen zoo groot worden, dat iedere formatie-verandering aanleiding tot verwarring moet geven. Die afdeeling, welke op de zoo even bedoelde wijze zijdelings aanvalt, zal dikwijls in escadrons-kolonne kunnen blijven; treedt zij verrassend op, dan zelfs bij voorkeur.

Het te vroeg aannemen van sterke gangen, zoodanig dat de paarden op het oogenblik van den schok buiten adem zijn, iets waartoe men tot vermindering der verliezen door het vuur zoo licht geneigd is, heeft nimmer tot iets anders dan mislukking der charge aanleiding gegeven. Wel moeten de, bij de vroegere bewapening als goed aangenomen, in de verschillende gangen te doorloopen afstanden aanzienlijk vergroot worden, maar nimmer zoo, dat dit tot uitputting der paarden aanleiding geeft. Behalve dat het effect van den schok zelven zeer vermindert, moet men er immer op bedacht zijn, dat men bij eene mislukking van den aanval, om zich spoedig uit het hevigste vuur te kunnen verwijderen, of bij pogingen tot ontzet door de cavalerie der tegenpartij, over paarden moet kunnen beschikken, die nog voldoende op adem zijn. Als regel is aan te nemen, dat de ruitery op hare aanvankelijke opstellingsplaats immer gedeckt moet zijn tegen het vijandelijke artillerie-vuur, hetzij deze dekking in het terrein of door verren afstand van de batterijen te verkrijgen is. Buiten het bereik van dat vuur mogen de bewegingen in stap uitgevoerd worden; binnen dat bereik echter moet de draf aangenomen en behouden worden tot op 6 à 800 passen van den vijand. De nu aan te nemen galop worde niet tot den renloop verlengd, dan wanneer men op 100 à 150 passen van het aanvalspunt gekomen

is. Men wachte er zich voor zijne eischen te hoog te stellen en met de practijk in dit opzicht niet goed te rade te gaan. Elke verbetering van het ras der cavaleriepaarden, vereenigd met eene degelijke oefening der ruiters, zoodat bij langdurige snelle gangen het noodige verband bewaard blijft, kan tot eene zeer gewenschte vergrooting der genoemde afstanden leiden.

Eindelijk moet nog bij de uitvoering van groote aanvallen gewezen worden op de noodzakelijkheid van het afzonderen eener reserve, en van de zorg voor de eigene flanken. Deze laatste toch zijn voor de aanvallende cavalerie een zeer zwak punt, want de ruiter-massa eens in snellen gang zijnde, terwijl iedereen het aanvalsdoel voor oogen heeft, is het uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk, bewegingen tegen eene zijwaartsche bedreiging uit te voeren. De reserve zal doorgaans voor die flanken tevens kunnen waken, maar moet dan ook eene genoegzame sterkte hebben om dit met vrucht te kunnen doen, en dan nog de noodige krachten disponibel te houden, om de na den schok ter ontzet opdagende vijandelijke cavalerie aan te vallen, bij het mislukken van den aanval de terugtrekkende escadrons tegen die cavalerie te beschermen, bij het welgelukken echter de verdere vervolging krachtig voort te zetten, opdat de escadrons, die den aanval hebben gedaan, en immer uit hun verband zijn gekomen, de orde kunnen herstellen.

Het zal u gebleken zijn uit den aard der opdracht, die ik mij voorstelde dat in den laatst besproken toestand aan de ruitertien deel viel, bijna immer infanterie of artillerie het aanvalsdoel moest zijn. Dat het ten aanval leiden van grootere afdeelingen in het vuurbereik dier wapens eene zeer moeilijke taak is, zal wel geen betoog meer behoeven. Zonder *bepaalde noodzakelijkheid* mag het waagstuk dan ook niet volbracht worden; bestaat die noodzakelijkheid wel, dan hebben wij enkele voorbeelden van welslagen, vele van mislukking. Eene doortastende maar verstandige leiding van den chef, die woekert met de voordeelen welke het terrein hem oplevert, — eene alle gevaar trotseerende dapperheid van de ruitertien kunnen alleen tot de zegepraal voeren; maar zelfs bij mislukking van de dikwerf zoo ondankbare taak, zullen zij leiden tot bewondering van de zijde van hen, voor wie de cavalerie zich wist op te offeren.

Eenen ruimen werkkring valt nog immer dit wapen ten deel, wanneer het geldt de bescherming van eigen rug en flanken, en de bedreiging van die des vijands. De hevige vuuruitwerking in het front heeft tot noodzakelijk gevolg, dat men steeds zoo mogelijk vermijdt zich in die gevaarlijke zone op te houden, maar liever zijn doel tracht te bereiken door overvleugeling of omtrekking. Zoowel in het groot als in het klein zijn de flanken meer dan ooit de bedreigde deelen van iedere opstelling. In het klein, waarbij dus de strijdende partijen nog onder het oog, althans onder de bepaalde leiding van één persoon zijn, kan die persoon door eene doelmatige opstelling en verdeeling zijner troepen voor hunne flanken zorg dragen; in het groot moet die taak echter aan eene bepaaldelijk daartoe aangewezen troepen-afdeeling opgedragen worden.

Het komt er vóór alles op aan, om van de voornemens des vijands tegen de flanken der opstelling *bij tijds* verwittigd te zijn. Tijdige waarschuwing maakt het treffen van de noodige voorzieningen, meestal door het opstellen van een gedeelte der reserve op den bedreigden vleugel, en daardoor het verijdelen van 's vijands poging, mogelijk. Die observatie nu is de eigenaardige taak der cavalerie. Zij blijft als 't ware den veiligheidsdienst op de flanken van het eigen leger waarnemen, en moet dien over eene ruime uitgestrektheid uitbreiden. Blijft dan de hoofdmassa der voor die opdracht bestemde troepen te zamen, zij- en een weinig achterwaarts van de slaglinie opgesteld, enkele escadrons worden uitgezonden om het voor- en zijwaartsche terrein te doorzoeken, waartoe zij een gedeelte hunner sterkte in patrouilles of in eene tirailleurlinie met groote afstanden oplossen. Vooral zijwaarts moeten die doorzoekingen ver uitgestrekt worden, want dikwijls zal de vijand trachten, vooral wanneer hij de overmacht heeft en zich dus de weelde van groote detacheringen veroorloven mag, met sterke afdeelingen ons leger om te trekken, om zich zodoende groote voordeelen te verschaffen. Door hare snelheid zal de ruitery, wanneer zij hare taak goed volbrengt, immer den bevelhebber in staat stellen om zijne maatregelen tijdig te nemen. De bloote mededeeling van het feit dat zich troepen tegen of om onze flanken heen bewegen, is niet voldoende; de grootte, samenstelling

en juiste marschrichting dier troepen uit te vorschen moet het streven der beveiligende ruitery zijn.

Ook wanneer men van onze zijde diergelijke voornemens heeft, als waartegen wij ons daareven wenschten te beschutten, zal der cavalerie eene belangrijke taak ten deel vallen. Is 't ons alleen te doen, om door de verschijning van troepen op een zijner vleugels zijne oplettendheid daarheen te trekken, hem tot troepenbeweging derwaarts te verleiden, en zoodoende zijne krachten van dat punt te verwijderen, waarop wij willen aanvallen; wenschen wij alleen eene bedreiging van 's vijands terugtochtsweg, om hem tot opgeven zijner stelling uit te lokken, of wel, willen wij hem werkelijk op den terugtochtsweg aangrijpen wanneer hij geslagen is, dan kan de ruitery alleen het werk verrichten; is 't ons om een werkelijken aanval op de vijandelijke flank te doen, dan bereidt zij dien althans voor. Verkenning is hier weêr de hoofdzaak. Behalve dat zij de marcheerende troepen zelve beveiligt tegen onverwachte tegen-aanvallen, moet de ruitery uitvorschen waar de vijandelijke flank het best te naderen, het slechtst aangeleund, het zwakst bezet, het moeilijkst bij te staan is.

Daar aan de zijde van beide partijen dikwijls hetzelfde streven zal bestaan om in genoemden geest te handelen, terwijl althans bij de eene op die wijze een offensief, bij de andere een defensief doel bereikt wil worden, zal de ruitery dikwijls met die der tegenpartij in botsing komen. Behalve bij den straks nader te bespreken terugtocht en de vervolging, komen de meeste eigenlijke ruitergevechten dan ook op de flanken der strijdende partijen voor. Een merkwaardig voorbeeld uit den jongsten tijd is de strijd tusschen de cavalerie-massa's op den Franschen rechtervleugel in den slag van Rézonville, een strijd, die van weerszijden tot verdediging der flanken ontstond; 22 Pruisische en 24 Fransche escadrons (1) namen er aan deel, en dit ruitergevecht kan dus tot de voornaamste van de nieuwe tijden gerekend worden. Voor de studie der grootere gevechten van cavalerie tegen cavalerie belooft het, wanneer van

(1) De sterkte-opgaven hieromtrent loopen zeer uiteen. Volgens Bonio *« la Cavalerie française en 1872 »* waren de getallen 24 en 32 escadrons.

beide zijden meer uitvoerige beschrijvingen uitgekomen zullen zijn, zeer leerrijk te worden.

De leiding van diergelijke gevechten is eene moeielijke zaak; zij moet, om zekerheid van de noodige eenheid in plan en uitvoering te hebben, van één persoon uitgaan. De noodzakelijkheid eener voorafgaande terreinverkenning zal wel even duidelijk zijn, als dat het achterhouden eener krachtige reserve van veel belang is; te meer, daar het eigenaardige dier gevechten daarin bestaat, dat ieder der beide partijen voortdurend tracht den naderenden tegenstander in de flank te vallen, terwijl hij, die dit het langst met eene eenigszins beteekenende macht vol kan houden, gemeenlijk als overwinnaar uit het strijdperk komt. Alle formatiën moeten buiten bereik van den aanval der tegenpartij geschieden, daar zij anders bijna altijd gepaard gaan met opoffering van het noodige verband. De aanvalsvorm is van veel gewicht. Dikwijls zal de échelon-formatie met escadrons, onder bescherming van het voorste échelon door eene escadrons-kolonne zij- en achterwaarts van den buitensten vleugel, dan weêr de kolonne met escadrons met bescherming der flanken door eene of meerdere escadrons in pelotons-kolonne, eindelijk weêr de aanval in meerdere liniën, in alle gevallen afzonderlijke escadrons tot ingrijping in 's vijands flank, de meeste waarborgen opleveren voor een gelukkig te slagen aanval. De beschikbare ruimte, de sterkte-verhouding der partijen, hare waarde als ruiter, haar moreele toestand, de van den tegenstander bekende ondernemingsgeest zijn even zoovele factoren, die elk hunnen invloed doen gelden, en soms in uiterst korten tijd naar waarde geschat moeten worden.

't Is bij het gevecht van ruiterdrommen onderling, dat de soort van cavalerie en hare bewapening met lans of sabel in aanmerking komt. Levert bij de charge tegen infanterie het bezit van een kuras, eenige — al is het dan ook zeer geringe — beschutting tegen het geweervuur, en waarborgt de lans eenen grooteren moreelen indruk, de invloed van uitrusting en bewapening is echter niet zoo groot als die, welken zij in het onderlinge ruitergevecht uitoefent. Men wachte zich echter om bij vele strijdvrage, die hieromtrent kunnen ontstaan, den schijn voor het wezen der zaak aan te zien. Bij onze geringe getalsterkte aan cavalerie is de hoofd-

zaak geschiktheid van alle regimenten voor den voorpostendienst, dat is eene flinke bewapening, ook met een goed vuurwapen en vlugge, volhoudende paarden. Vele nieuwere schrijvers, die gevolgtrekkingen maakten uit de door hen waargenomen feiten, kennen aan de zware ruitery den voorrang toe. Bij eene goed uitgevoerde attaque rijdt zij hare tegenpartij werkelijk overhoop, terwijl zij bij het bezit van vlugge, en niet alleen zware paarden in de mêlée niet voor den lichter tegenstander behoeft onder te doen. De-kurassier heeft bovendien het voordeel van veel minder kwetsbare plaatsen aan te bieden, die gemeenlijk door de wel gevaarlijke, maar ook veel moeilijker aan te brengen steken te treffen zijn. Ook de lans vindt nog vele voorstanders; zij heeft echter het nadeel dat zij het gemakkelijk gebruik van den karabijn buitensluit, dat zij tot een goed gebruik zeer veel oefening en uitmuntende en goed gedresseerde paarden vereischt, maar met die oefening is zij dan ook een geducht wapen. Opmerkelijk echter is het, dat in Frankrijk na den oorlog de regimenten lanciers afgeschaft zijn, en dat niettegenstaande in verschillende actiën deze ruitery zich zeer goed gekweten had.

Van hoeveel invloed de bewapening der ruitery moge zijn, de hoofdzaak, het hoofdwapen van den ruiter bij den aanval, is zijn paard. Dat moet in de voornaamste plaats goed zijn. Merkwaardig is het oordeel door Seijdlitz uitgesproken, toen de bewapening der cavalerie in zijne tegenwoordigheid eene strijdvraag werd: „Geef den ruiter,” zeide hij, „eene lans, een pallas, een sabel of een „karwats, het doet er niets toe; voor alles moet hij goed bereden „zijn en het vaste besluit hebben genomen, zijnen vijand met de „borst van zijn paard neêr te rijden!”

Ons blijft nu nog te beschouwen wat de taak der ruitery is, wanneer zij met de dekking der artillerie belast is. Gedurende de beweging, en in het vuur staande in de flank en in den rug, dikwijls aan een aanval blootgesteld, waartegen het zoo goed als weêrloos is, moet eene afdeeling infanterie of cavalerie dit wapen beveiligen tegen de pogingen van die vijandelijke troepen, welke het trachten te vermeesteren. Valt die taak in defensieve stellingen en in bedekt en doorsneden terrein zoo mogelijk aan infanterie ten deel, in andere omstandigheden kan de ruitery er ook toe

geroepen worden, te meer daar de veel grootere beweegbaarheid van elke artillerie-soort te velde, het volgen aan de infanterie dikwijls onmogelijk maakt.

Voor elke bedekking der artillerie is het plicht, de nadering der vijandelijke tirailleurs tot de batterij te verhinderen, voor zoo-verre zij de bediening zouden kunnen schaden. Een gedeelte der bedekkende macht zal zich dus voor- en zijwaarts van de vuurmonden in verspreide orde oplossen. Cavalerie-tirailleurs moeten door een uiterst zorgvuldig gebruik maken van het terrein en meer voorwaartsche stelling de nadeelen van haar minder verdragend vuurwapen zien te vereffenen. Te paard zijnde, zullen zij echter nimmer het evenwicht tegenover vijandelijke infanterie kunnen herstellen. Het grootste gedeelte der bedekking stelt zich zijwaarts van den bedreigten vleugel op, steeds gereed om op den eersten wenk van haren aanvoerder ten aanval op te rukken, zorgt daarbij van het vuur der stukken niet te hinderen, dan wanneer zulks door de richting van den vijandelijken aanval onvermijdelijk is, en haren terugtocht nimmer door de batterij te nemen. Is het gelukt den aanvallers terug te slaan, dan is het zeer noodig om aan de verleiding eener vervolging weêrstand te bieden, daar een tweede aanval op de batterij door versche troepen immer mogelijk is, en dan zeer veel kans van welslagen zal aanbieden. Het behoud der stukken zal veelmalen niet dan met de grootste offeringen kunnen gelukken, tegen welke de beschermende ruitery nimmer mag opzien; zij moet de artillerie als een aan haar zorgen toevertrouwd kleinood beschouwen, waarvan het verlies haar met schande overlaadt, wanneer zij niet alles in het werk heeft gesteld, om dit te voorkomen. Vele omstandigheden in het gevecht zullen eene speciale bedekking der artillerie onnoodig maken; voor dat geval heeft onze linieschool de zeer verstandige bepaling gemaakt, dat de naastbijzijnde troep voor de veiligheid der batterij zorg draagt.

Na het gevecht valt aan de ruitery nog eene verdere taak ten deel; voor die van den overwinnaar is de vervolging, voor die van den geslagene de dekking van den terugtocht weggelegd.

De werkelijke vruchten eener overwinning worden eerst geplukt bij de vervolging. De demoralisatie bij den vijand moet volkomen

gemaakt worden, door hem geen oogenblik rust te gunnen, hem van alle zijden te bedreigen; daardoor onttaardt de terugtocht zoo licht in eene wilde vlucht, die door wegwerpen van wapens en ransels, door oplossing van elk verband, door uitputting, een' ernstigen weerstand gedurende de eerstvolgende dagen onmogelijk maakt. Van die dagen moet gebruik gemaakt worden, en zoodit werkelijk goed geschiedt, zullen altijd vele gevangenen en oorlogsbuit het loon der vervolging zijn.

De geslagene zal trachten door, zoo slechts eenigszins mogelijk, eene achterhoede achter te laten, die nadeelen zooveel mogelijk te ontgaan; deze achterhoede moet met opoffering stand houden en daardoor aan het geslagen leger een' voorsprong verschaffen, die voorkomen zal dat eene gevoelige nederlaag immer in eene catastrophe onttaardt. De omstandigheden leiden er evenwel nog al eens toe, dat het bij elkander krijgen van een genoegzaam aantal bataljons, die nog tot ernstigen strijd geschikt zijn, zeer bezwaarlijk zal wezen, zelfs bij den overwinnaar, wanneer deze niet dan ten koste der uiterste inspanning de zege heeft behaald; daar gelaten nog, dat elk infanterie-gevecht in den tegenwoordigen tijd onmisbaar tot verwarring en door elkander raken der troepen moet leiden, zoodra van een' eenigszins warmen strijd sprake is.

De geslagene zal zich met alle inspanning buiten het bereik van het infanterie-vuur zijner tegenpartij brengen; 't is nu de taak van cavalerie en artillerie des overwinnaars, om den terugtrekkende tot langzamer teruggaan te noodzaken, om de eigene infanterie gelegenheid te geven zoolang mogelijk door haar vuur verliezen toe te brengen. Daartoe begeeft de ruitery zich snel voorwaarts op de flanken van het geslagen leger, dreigt daar steeds met aanvallen, en voert ze, zoo de gelegenheid gunstig is, ook werkelijk uit. Aanvallen met kleine afdeelingen, bijv. van enkele escadrons, zullen daarbij groote resultaten kunnen verkrijgen; zoo ergens, dan is het bij eene vervolging dat dikwijls een kleine troep voldoende is om hetzelfde doel te bereiken, waar anders groote afdeelingen niet, of slechts met groote verliezen slagen. Het gros der vervolgende cavalerie blijft op de flanken te zamen om aan de ruitery der tegenpartij het hoofd te kunnen bieden. Dat de vervolgende ruitery in front niet dan bij uitzondering zich met

gunstige gevolgen zal kunnen vleien, wordt ons bijv. geleerd door het gebeurde in den slag van Langensalza, toen het der zoo voortreffelijke Hannoveraansche cavalerie niet gelukte, de zeer geschokte en vermoeide Pruisische infanterie neêr te rijden, niettegenstaande bij deze vrij wat verwarring heerschte. Ook de cavalerie des geslagenen vindt haren werkring op de vleugels. Slechts kleine afdeelingen in front behoudende om de vijandelijke infanterie tot behoedzaam opdringen te noodzaken, gaat zij met het grootste gedeelte harer macht zijwaarts, keert daar de aanvallen der vijandelijke ruitery en tracht die tot elken prijs tot staan te brengen; heeft zij over deze gezegevierd, dan zal zij verder door de bedreiging der vijandelijke flanken zeer veel nut stichten, en gewoonlijk het resultaat van den overwinnaar voor het oogenblik bepalen tot het bezit van het slagveld.

De slechtste plaats, die men naar mijne meening aan de ruitery kan geven, is dan ook midden achter de slaglinie, tenzij deze zoo weinig uitgebreid is, dat zij in een oogenblik op de flank der opstelling kan zijn. Zoodra het gevecht zich eenigszins teekent, en er eenige kans begint te bestaan op eene decisie van het gevecht, hetzij vóór- hetzij nadeelig, dan moet de cavalerie, zal zij nut stichten, op de plaats harer handeling tegenwoordig zijn. Reeds van te voren moet uitgevorscht zijn waar de vijandelijke ruitery zich bevindt, om haar daar met de hoofdmacht tegemoet te kunnen treden, terwijl een kleiner gedeelte op den tegenovergestelden vleugel werkzaam is. Bij groote massa's is verdeeling op beide flanken steeds raadzaam, daar het aantreffen van een genoegzaam uitgestrekt terrein, voor de beweging van zoodanige massa's geschikt, eene zeldzaamheid is. Kleine massa's van een of twee regimenten, zoo als wij hoogstens op ééne en dezelfde plaats ter onzer beschikking zullen hebben, houde men, met inachtneming der evengemelde uitzondering, bij elkander, tenzij het terrein van dien aard is, dat eene ontwikkeling onmogelijk blijkt, zoo als dit in polderlanden het geval zal zijn.

De weinig krachtige vervolging, waarvan ik haast kan zeggen dat iedere oorlog ons, zelfs na beslissende zegepralen de voorbeelden oplevert, is grootendeels toe te schrijven aan het feit dat de ruitery achtergehouden was, en de kostbaarste oogenblikken verloren moest

laten gaan met op het gevechtsweld te verschijnen, in stede van daar onmiddelijk te kunnen optreden. Een sprekend voorbeeld uit de nieuwere oorlogen daaromtrent is de zoo sterke Pruisische reserve-cavalerie bij Königgrätz, wier te laat verschijnen op het slagveld aan de cavalerie in het geheel meer kwaad heeft gedaan in de openbare meening, dan vele mislukte charges. Bij de veldslagen van groote legers, die zich gewoonlijk oplossen in partiële kleinere gevechten van legerkorpsen en divisien, die zelfstandig voordeelen behalen of échee lijden, moet die werking der ruitery op de vleugels ook zoo verstaan worden, dat ieder legerkorps, zoo noodig, over eene voldoende cavalerie kan beschikken, die zij in gezegden geest bezigt.

Vatten wij ten slotte te zamen, hetgeen in zeer ruime en ruwe trekken over de rol der cavalerie op het slagveld in het midden werd gebracht, dan zien wij dat de tijden toen de ruitery de gevechten besliste en des noods *alleen* de zegepraal behaalde, voorbij zijn; dat haar gebruik veel meer beleid vordert dan vroeger, maar dat er zich alsdan ook, vooral voor kleine afdeelingen, nog wel eens gelegenheid voordoet tot het behalen van voordeelen, echter bijna nooit, dan ten koste van groote verliezen; dat hare taak door verkenning vóór- en gedurende den strijd, door bewaking der flanken, en verder bij terugtocht en vervolging nog immer van hetzelfde gewicht is gebleven als voorheen. Merkwaardig en schoon is de uitspraak van graaf Wrangel, wanneer hij zegt: „Zoolang de slagvelden oneffenheden en dekkingen opleveren, die verrassing toelaten; zoolang de kruitdamp een waas over het gevecht uitspreidt; zoolang het wapenrumoer en het gevaar aan middelmatige geesten de vaardigheid tot het nemen van besluiten ontrooven; zoolang onze tegenstanders menschen blijven, op wie eene gesloten aanrennende ruitermassa eenen anderen indruk maakt dan eene schijf, zoolang mag bij de cavalerie, trots alle verhoogde tactische bruikbaarheid der andere wapens, de hoop op grootsche roemvolle daden niet verdwijnen.”

Ons blijft nu nog over eenen blik te werpen op den werkkring der cavalerie bij den veiligheids- en verkenningdienst, eenen werkkring, die voor haar zeker van meer gewicht beschouwd mag worden dan die op het slagveld. Hij, die het eerste de ruitery „het oog en

het oor van den veldheer" heeft genoemd, leverde in dit eenvoudige beeld eene ware teekening van het uitgebreide nut en van de schoone roeping van dit wapen, waar het geldt de veiligheid aan het leger, de zekerheid aan den aanvoerder bij het be-ramen zijner plannen te verzekeren.

Is ons in het vorige jaar door den kapitein van den generalen staf den Beer Poortugael in eene, zeker aan velen uwer bekende, brochure herinnerd, dat de schoone wijze van uitvoering dier taak door de Duitsche ruitërij in den laatstgevoerden strijd geenszins van nieuwe vinding was, maar dat een verkeerd gebruik gedurende vele oorlogen het terugkeeren op den waren weg als iets nieuws deed voorkomen, zeker is het toch dat die veldtocht ons duidelijk leert, hoe partij te trekken is van de eigenaardigheden der cavalerie, maar tevens hoe eene miskënning van de roeping van dat wapen van onheil tot onheil, van teleurstelling tot teleurstelling leidt. Aan de eene zijde zien wij altijd zekerheid, zelfvertrouwen, richtig getroffen maatregelen; aan de andere weifeling, verkeerde schatting van eigen krachten, rondtasten in den blinde. Bij beide partijen was zoowel de licht- als de schaduwzijde toe te schrijven aan het gebruik dat men maakte van zijne cavalerie.

In de eerste plaats heeft de ruitërij een strategischen verkenningdienst uit te oefenen, een dienst die haar zoowel bij groote als bij kleine legers, bij de eerste slechts op ruimere schaal, ten deel moet vallen. Op één, twee of meer dagmarschen vóór het leger uit moet zij den sluier trachten op te lichten, die door den afstand het verblijf en den toestand der tegenpartij bedekt. Den vijand zijne hulpbronnen van elken aard te ontnemen, of wel ze voor ons zelven te behouden of dienstig te maken; hem de ervaringen te ontrooven, die wij zelven wenschen te bemachtigen, ziedaar hare roeping. Eenige ruitërgroepen, onder de leiding van officieren op zoodanige afstanden zich voortbewegende, dat zij in onderling verband het geheele operatie-tooneel als 't ware doorzoeken; daarachter hier en daar kleine afdeelingen, die nabij genoeg zijn om den eerstgenoemden steun te verleenen, om dien op hunne beurt zoo noodig weer te vinden bij de op de voornaamste wegen rijdende grootere ondersteunings-posten van een half tot een geheel escadron sterkte; de grootere ruitërkorpsen, die al de voorgaande

afdeelingen als voelhorens uitgestoken hadden, achter het midden der geheele opstelling volgende; voortdurende gemeenschap tusschen alle samenstellende deelen van dit groote geheel, ziedaar de wijze van uitvoering.

De gewichtigste taak valt aan de voorste patrouilles ten deel; van hunne waakzaamheid, hunne intelligentie hangt het af of de eigene troepen even zeer bedekt voor 's vijands waarnemingen blijven, als die des vijands niets van eenig belang kunnen ondernemen, zonder dat zijn doel geraden wordt. Zelfvertrouwen, stoutmoedigheid gepaard met eene nimmer sluimerende voorzichtigheid, zullen steeds onmisbaar blijven; wanneer door beide partijen de cavalerie, overeenkomstig met een juist besef van het nut dat zij stichten kan, gebruikt wordt, dan zal een wedkamp van scherpzinnigheid, volharding, dapperheid en dikwijls vermetelheid, moeten uitmaken, naar welke zijde de schaal overslaat, welke der beide tegenstanders het meeste licht ontstoken zal zien over de duistere plannen der tegenpartij.

Heeft de vooruitgezonden ruitery eens voeling met den vijand gekregen, dan laat zij hem niet meer los, want dan eerst is de eerste stap gedaan op den weg, die ons verderop doet vinden wat wij zoeken. Niet altijd zal het zoo gemakkelijk zijn die voeling te onderhouden; het moet echter een ernstig streven zijn om daartoe te geraken.

De toestand van wegen, spoorwegen en telegrafen te berichten, zoo noodig en mogelijk hunne vernieling te voorkomen of wel ze te vernielen en te herstellen, naarmate men er den vijand het gebruik van wil ontfeggen of dit zelf maken; het uitschrijven van requisitiën, die een snel vooruitrukkend leger onafhankelijk maken van de levensmiddelen, die het anders door zijne proviand-kolonnies ontvangt; het voorkomen van verzet van de zijde der burgerij in steden en dorpen door inlevering van wapens te bevorderen; bij eenen verdedigenden oorlog het beschermen van de ontruiming der grensgewesten door personen en goederen, die men in veiligheid wil zien; het te keer gaan van strooptochten der vijandelijke ruitery, — dit alles is de taak van vooruitgeschovene cavalerie-afdeelingen, en zij moet die taak door degelijke voorbereidende oefening in tijd van vrede leeren vervullen. In welke richting die oefening

geleid moet worden, zal uit het vorengesegde wel blijken. Practische kennis van terrein en statistiek, van de wijze om spoorwegen en telegraphen te vernielen en eenvoudige herstellingen zelf te verrichten, van de wijze van bezetting in vijandelijk land om er voor het eigen leger zooveel mogelijk partij van te trekken, eindelijk de gave om zijne waarnemingen kort en duidelijk te kunnen weergeven, zijn onmisbaar. Wat de vruchten dier oefening dan ook zijn kunnen, werd ons in de laatste tien jaren geleerd door de cavalerie van Stuart, Morgan, Sheridan en Stoneman in den Amerikaanschen oorlog, door de Pruisische cavalerie-divisiën in 1870 en '71.

Ook bij den tactischen veiligheids- en verkenningsdienst, dat is, die bij de troepenkorpsen zelve, speelt de ruitery eene gewichtige rol. Maakt hare snelheid haar veel minder afhankelijk van onmiddellijke ondersteuning door anderen, zij benut dat voordeel door immer ver voor- en zijwaarts van de te dekken troepen hare waarnemingen uit te strekken, en deze spoedig mede te deelen. Het is dan ook een vaste regel geworden, de buitenste waarnemings-troepen bij kolonnes op marsch, zoo immer mogelijk, uit cavalerie te doen bestaan, onafhankelijk van het terrein. Alleen 's nachts bij den voorpostendienst in staat van rust, spare men de ruitery, daar de beperktheid van den gezichtskring eene te groote hoeveelheid van dit wapen zou vorderen in verband met hare gewoonlijk geringe getalsterkte, waarvan dus nuttelooze opoffering het gevolg zou zijn, terwijl bij dien dienst over dag het terrein bepaalt of de eigenlijke veiligheidsdienst door infanterie of cavalerie wordt waargenomen, en de verkenningsdienst ook dan immer tot den werkkring der ruitery behoort.

Op welke wijze zij deze verschillende diensten vervult, hoedanig zij zich bij de vele verrichtingen van den zoogenaamden kleinen oorlog gedragen moet, mag ik niet vermelden, omdat ik dan verre buiten de perken zou treden, die ik mij, met het oog op den beschikbaren tijd, heb moet stellen. Door het onmiddellijke verband waarin infanterie en cavalerie alsdan nagenoeg immer tot elkander staan, zou het zeer bezwaarlijk zijn, een juist beeld van dien werkkring te geven, zonder velddienst en kleinen oorlog in hun geheel, zij het dan ook maar in ruwe trekken te behandelen. Jammer dat

bij ons te lande dit zoo hoogst noodige verband dikwijls zeer moeielijk te verkrijgen is, wegens het gemis aan een voor alle wapens gelijkelijk verbindend reglement voor den velddienst. Moge een zoodanig geschenk binnen korten tijd aan het Nederlandsche leger toekomen! wij hopen het van harte.

Tot dusverre beschouwden wij de cavalerie uitsluitend in haren eigenaardigen toestand: te paard. Bij uitzondering kan zij evenwel ook nog geroepen worden tot het gevecht *te voet* en alsdan, de jongste oorlogsondervinding heeft er sprekende voorbeelden van gegeven, zeer veel nut stichten.

De vraag of de hedendaagsche ruiter van een vuurwapen voorzien moet worden, is algemeen in bevestigenden zin beantwoord, daar men het in den veiligheidsdienst (ook als alarm-signaal) en dikwijls in het gevecht man tegen man zal kunnen bezigen, terwijl het bezit van een goed vuurwapen eenen werkring voor de cavalerie opent, die *zonder* dat bezit voor haar gesloten blijft. In de gevallen, waarin bijzonder belangrijke punten bezet en vastgehouden moeten worden, zonder dat de infanterie den tijd heeft om op het goede oogenblik ter plantse aanwezig te zijn, zal de ruitery tijdelijk hare rol moeten overnemen. Blijft zij daarbij te paard, dan zal zij én van haar goed vuurwapen slechts een gebrekkig gebruik kunnen maken én de voordeelen, door terrein en terreinhindernissen aangeboden, moeten prijs geven; het gevolg hiervan is, dat zij hare opdracht met grootere verliezen slechter zal uitvoeren, dan wanneer zij afstijgt. Dikwijls is bij vele cavaleristen een zoodanig gebruik van hun wapen als eene miskennis van zijne eigenlijke roeping aangezien, en wellicht is het daaraan toe te schrijven, dat juist bij ons te lande, waar zoo heel dikwijls het terrein voor den strijd te paard ongunstig is, maar waar daarentegen de snelheid der ruitery voor het bezetten van gewichtige punten groote voordeelen zou afwerpen, het gevecht te voet reglementair niet bestaat. Naar mijne meening zeer ten onrechte. Hij, die ruitery te voet laat vechten daar waar infanterie aanwezig is, ja, deze miskent de roeping van eerstgenoemd wapen en begaat bovendien eene tactische fout, daar hij niet over het hoofd mag zien dat de infanterie én door hare oefening én door haar beter vuurwapen het door hem be-

oogde doel spoediger en beter zal bereiken. Maar, ook hij die van de snelheid der ruitery niet profiteert, omdat hij de snelheid alleen in den eenzijdigen vorm van eenen *schok* wil gebezigd zien, zonder te woekeren met al het nut dat men ook in andere vormen van haar trekken kan, ook deze miskent de roeping der cavalerie evenzeer, en geeft bovendien een krachtigen betooggrond prijs, wanneer het nut van dat wapen in den hedendaagschen oorlog een strijdvrage is. Niemand zal in de verte aan den waren ruitergeest kunnen twifelen van de Oostenrijksche en de Duitsche cavalerie, die beiden en door hunne degelijke vorming als ruiter en door de wijze, waarop zij daarvan in het gevecht bewijzen gaven, onze bewondering verdienen; toch wordt daar het vuurgevecht te voet ijverig beoefend en druk in practijk gebracht. Ook de Fransche cavalerie, die in den jongsten strijd door hare opofferende dapperheid het vermoeden wettigt, dat bij een beter gebruik van hare degelijke eigenschappen zooveel meer nut van haar te trekken zou geweest zijn, heeft herhaalde malen te voet gestreden, en niet alleen verdedigend, zooals gewoonlijk de omstandigheden bij het vuurgevecht der ruitery medebrengen, maar ook offensief. In den Amerikaanschen burgeroorlog is er een ruim gebruik van gemaakt. Zoo rapporteert de Generaal Sheridan, dat in den slag bij Five-Forks 6 cavalerie-brigaden (5000 man) afgestegen achter een spoorwegdam stelling namen, en den geheelen dag 2 divisien infanterie en de geheele cavalerie der Zuidelijken tegenhielden.

Willen wij eenige voorbeelden uit Europeesche oorlogen aanhalen, dan vinden wij een sprekend reeds in 1757, toen op den dag vóór den slag van Leuthen eenige afgezetene Pruisische huzaren-escadrons het door de Oostenrijkers met 2 bataljons Croaten en 500 huzaren bezette stadje Neumark innamen, een voorbeeld dat het 4^e Pruisische huzaren-regiment in den slag van Sadowa tegen Racitz wilde navolgen, toen zij door infanterie voor deze taak werd vervangen.

Bij het einde van het gevecht van Spicheren liet de luitenant-kolonel Dulac van het 12e Fransche regiment dragonders zijne manschappen afstijgen, om eenigen tijd met goed gevolg eene versperring van den straatweg naar Saarlouis, en later het station te verdedigen.

Op den 31ⁿ Augustus zien wij een escadron van het 5e regiment dragonders der divisie Clérembault bij het ravijn van Coincy, voor Metz, te voet eene gewichtige hoogterug tegenover de Pruisische infanterie bezetten en eenigen tijd vast houden.

Boguslawski verhaalt ons in zijne „Tactische Folgerungen aus dem Kriege 1870—71,” dat bij de strooptochten aan de Loire, in Bretagne, enz. de Duitsche cavalerie dikwijls door afgezetene Fransche ruiters met geweervuur ontvangen en bepaald opgehouden werd. De ulanen, die geen karabijnen hadden, moesten van verder doordringen afzien, huzaren en dragonders stegen af, en zoo gebeurde het dat dikwijls gevechten te voet om terreinvoorwerpen ontstonden, die zelfs tegen Fransche infanterie meermalen met de zegepraal der Pruisische lichte ruiters eindigden. Dat had ten gevolge dat de ulanen steeds trachtten zich met gevondene *Chassepot*-geweren of karabijnen te wapenen.

Gedurende het tweede beleg van Parijs, zien wij een gedeelte der dragonder-brigade Dargentolle de huizen van Choisy-le-Roi bezetten, en door een heftig vuur 4 bataljons der Commune terugwijzen. Op den 26ⁿ Mei, toen de infanterie van den maarschalk Mac-Mahon Parijs reeds bezet had, observeerde de cavaleriedivisie Du Barail de Zuiderforten. Gebruik makende van de verwarring in het fort Ivrij teweeggebracht door het springen van een kruitmagazijn, steeg het 4^e regiment dragonders af, en nam het fort stormenderhand in.

Zietdaar voorbeelden genoeg, Mijne Heeren, om aan te toonen, dat door de ruitery te voet glansrijke resultaten zijn verkregen. Eene oordeelkundige toepassing van dat gevecht is alleen in staat om de ruitery geheel onafhankelijk te maken van de infanterie, bij de vele en gewichtige diensten, die zij bij voorposten- en verkenningsdienst moet verrichten, en om haar dus in veel ruimere mate van hare snelheid te doen genieten; ook doet zij de ruitery veelmalen op het slagveld gewichtige diensten bewijzen, wanneer zij anders werkeloos een' strijd van uit de verte moest aanstaren. Goede bewapening en oefening in die vechtwijze zijn echter noodig, om waarborgen te hebben dat zij naar den eisch aan de verwachtingen kan beantwoorden. Aan de eerste voorwaarde is bij onze ruitery voldaan; mochten wij ditzelfde in de toekomst ook

eens van de tweede kunnen zeggen, ik ben er van overtuigd, dat meer dan één veld van nuttige werkzaamheid te meer, bij de verdediging van den vaderlandschen bodem, voor dat wapen zal geopend zijn. Bij het vurige verlangen van op zijn paard mede te werken ten meesten nutte van het leger, hetzij door intelligente uitoefening van veiligheids- en kondschapsdienst, hetzij door zich met de sabel in de vuist met zijnen tegenstander te meten, en daarin zijne schoonste roeping te zien, moet de Nederlandsche ruiter ook nog leeren van de snelheid van zijn edelen strijdmakker partij te trekken, om zich, ook tijdelijk van hem gescheiden, een doeltreffend en nuttig gebruik van zijn vuurwapen te verzekeren.

Bij de uitoefening van het cavalerie-gevecht te voet blijven van iedere afdeeling, hetzij peloton of escadron, eenige manschappen met de paarden buiten het vuurbereik achter; deze maken van dekkende terreinvoorwerpen gebruik om zoo dicht mogelijk bij de afgestegen ruiters te blijven. In Pruisen blijft $\frac{1}{3}$ gedeelte der geheele sterkte bij de paarden; in Oostenrijk slechts 1 onder-officier en 3 manschappen voor ieder peloton. De ruiters, die in gevecht komen, moeten bekend zijn met de voordeeligste wijze van bezetting der hun aangewezen stelling, en zich door de vele kleine hulpmiddelen der veldversterkingskunst daarin zoo krachtig mogelijk inrichten. Hoe meer zij der infanterie in eene volmaakte toepassing van het vuurgevecht weten te evenaren, zooveel te grooter zullen de te verkrijgen resultaten zijn. Steeds zij men er op bedacht, wanneer de mogelijkheid om door vijandelijke ruitery aangevallen te worden bestaat, wanneer men dus in flanken of rug niet geheel gevrijwaard is voor overrompeling, een gedeelte zijner troepen te paard te laten blijven, en wel van een escadron minstens een peloton. Door groote waakzaamheid, en desgevorderd door een onstuimigen aanval, moet deze afdeeling de afgezetene ruiters immer in de gelegenheid stellen om, zoo de nood dringt, toch hunne paarden te kunnen bestijgen.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat het voor de practische toepassing van het vuurgevecht te voet noodzakelijk voorkomt, om de draagwijze van den karabijn geheel onafhankelijk van het harnachement te maken. In Oostenrijk, waar gedurende de laatste

troepenvereeniging in het kamp van Brüch uitgebreide toepassing is gemaakt van dat gevecht, schijnt het vraagstuk zeer goed opgelost te zijn, door de karabijn *en bandouillère* te doen dragen. Eene hier te lande beproefde navolging van dat stelsel heeft voorloopig goed voldaan, en met den wensch, dat deze eerste proefneming de deur moge geopend hebben voor een' nieuwen werkring onzer cavalerie, nemen wij van dat wapen afscheid.

Hebben wij bij den aanvang onzer beschouwingen gezegd, dat de beoordeeling van het nut, door de ruitery op het slagveld te stichten, bij menigeen het denkbeeld vestigde, dat inkrimping der getalsterkte van dat wapen in de legers zonder nadeeligen invloed zou zijn, het tegenovergestelde verschijnsel heeft zich met betrekking tot *de artillerie* algemeen voorgedaan. Was *de artillerie te velde* nog op het standpunt van 15 jaar geleden blijven staan, dan toch zou zich eene groote behoefte aan eene sterke vertegenwoordiging van dat wapen in elk leger hebben doen gevoelen, omdat het in het belang van beide partijen, zoowel aanvaller als verdediger, zou zijn, om het op korte afstanden zoo geweldig moorddadige vuur der infanterie reeds van uit de verte te schokken en te verminderen; hoeveel te meer niet nu, daar bij den grooten vooruitgang van de techniek van dat wapen, zoowel *verheid* als *juistheid* van schot, als *uitwerking* der projectielen de vroegere resultaten met vuurmonden te verkrijgen ver achter zich laten.

Vergunt mij, Mijne Heeren, om, voordat wij de wijze van aanwending dier kennis bespreken, u weêr in algemeene trekken de indeeling en de formatiën der artillerie te velde te schetsen.

De voornaamste eenheid van dat wapen is de *batterij*; zij moet uit een zoodanig aantal vuurmonden bestaan, dat zij in staat is om genoegzame kracht te kunnen ontwikkelen tot het bereiken van tactische doeleinden, en daarbij toch de leiding door één persoon niet te bezwaarlijk wordt. Om van de bergbatterijen niet te spreken, die voor onze tactische beschouwingen van geengenoegzaam gewicht zijn, kan men zeggen dat bij de batterijen te velde eene sterkte van 6 of 8 vuurmonden algemeen als de goede wordt beschouwd. Het getal van 6 is aangenomen bij ons, in Pruisen,

Frankrijk, Engeland, Italië en in België wat de rijdende batterijen aangaat; dat van 8 in Oostenrijk, Rusland en voor de Belgische veld-batterijen. Zoo als aan alle wereldsche zaken, zijn ook hier aan beide indeelingen voor- en nadeelen verbonden, die ten slotte, met het oog op de zooveel grootere uitwerking in het vuur, vergeleken met de vroegere gladde batterijen, de schaal wellicht eenigszins ten nutte der indeeling met 6 vuurmonden doen overslaan. Vroeger toch was de batterij van 8 vuurmonden, om eene genoegzame kracht te kunnen ontwikkelen, meer algemeen dan thans.

De batterij van 6 vuurmonden wordt in 3 sectiën verdeeld; deze vormen de eenheden waarmede formatiën en bewegingen der batterij worden uitgevoerd, tenzij de bekrompenheid van het beschikbare terrein noodzaakt, om deze met enkele stukken te doen plaats hebben, zooals meestal op de wegen het geval zal zijn. Batterijen van 8 kanons worden eerst nog in halve batterijen gesplitst; bij die van 6 komt deze verdeeling slechts bij uitzondering in eenige gevechtsomstandigheden voor. Wat de samenstelling in grootere afdeelingen aangaat, deze hangt af van de indeeling, die men aan de artillerie ten opzichte der andere wapens wil geven. Administratief worden de batterijen in regimenten ingedeeld, die echter nergens eene tactische eenheid vormen.

Om ons van de verschillende inzichten rekenschap te kunnen geven, die omtrent de samenvoeging der batterijen in groote eenheden bestaan, zullen wij even nagaan hoe het daarmede in 1870 bij de Pruisische en Fransche artillerie was gesteld. Van het tot ieder Pruisisch legerkorps behorende veld-artillerie regiment was eene voetafdeeling van 2 zware (6 R of 9 cm.) en 2 lichte (4 R of 8 cm.) batterijen ingedeeld bij elke der beide infanterie-divisiën. De Pruisische *voet*-batterij vertegenwoordigt onze *veld*-batterij. De derde eveneens samengestelde voetafdeeling en gewoonlijk 2 der uit 3 4 R batterijen samengestelde rijdendeafdeeling, waren verenigd tot een korps artillerie, terwijl de overblijvende rijdende batterijen, ten getale van 1 of 2, aan de cavalerie-divisiën worden toegevoegd. Eene artillerie-reserve bij de legers had men niet.

In Frankrijk, waar de indeeling der legerkorpsen in tijd van vrede niet bestond, werden de 20 artillerie-regimenten als volgt

verdeeld. Iedere infanterie-divisie telde 2 4de veld- en eene mitrail-leusen-batterij; ieder legerkorps had eene artillerie-reserve van 6 of 8 batterijen, naarmate het 3 of 4 infanterie-divisiën sterk was; van deze batterijen waren, op eene enkele uitzondering na, 4 12de veld-batterijen, de overige 4 4de rijdende batterijen. De cavalerie-divisiën der legerkorpsen hadden geene artillerie in de formatie, maar aan ieder der 3 divisiën reserve-cavalerie waren 2 rijdende batterijen toegevoegd, terwijl eene algemeene artillerie-reserve 8 veld- en 8 rijdende-batterijen telde.

De Pruisen hebben hunne verdeeling der artillerie zeer geroemd; de vermeerdering der korps-artillerie, ten koste eener algemeene artillerie-reserve, bleek zeer voordeelig te zijn, daar deze laatste of verdeeld moest worden, of bij de groote lengte der slag-liniën groote kansen liep op het beslissende oogenblik niet ter plaatse tegenwoordig te zijn, waar hare hulp het meeste noodig was. Alleen vonden de Pruisen, niettegenstaande zij op eene sterkte van 549 000 man infanterie en cavalerie 1584 stukken, dus ruim 3 stukken per 1000 man, te velde brachten, hunne artillerie te zwak. Nu is dan ook eene organisatie in beproeving, waarbij het getal voetbatterijen der infanterie-divisiën en dat der rijdende batterijen hetzelfde blijft, maar de voet-afdeeling der korps-artillerie door 2 afdeelingen van 3 zware batterijen vervangen wordt. Per armee-korps zien wij dan eene vermeerdering van 4 zware en eene vermindering van 2 lichte batterijen. De Fransche artillerie heeft eene betrekkelijk nog grootere uitbreiding ondergaan. Daar te lande werden bij het Rijnleger 924 vuurmonden voor 270 000 man, dus betrekkelijk de 1000 man iets meer dan bij het Duitsche leger, medegevoerd.

Ik sprak daar van veld- en rijdende-, van zware, lichte en mitrailleusen-batterijen. Wij moeten ons van deze verscheidenheid eenigszins rekenschap geven. Er heeft ten allen tijde een streven bestaan om bij de vuurmonden, bij een minimum van gewicht een maximum van uitwerking te verkrijgen. De meeste beweegbaarheid, die met de eerste in onmiddelijk verband staat, voert echter met de laatste voorwaarde eenen onophoudelijken strijd; wordt voor eene groote uitwerking een zwaar projectiel met groote snelheid — dus met groote lading geschoten — vereischt, zij is niet te verkrijgen

dan ten koste van eenen zwaarder en vuurmond. Wel zal men bij het eene stelsel van geschut voordeliger gegevens in dit opzicht aantreffen dan bij het andere, in ieder stelsel op zich zelve blijft het evengezegde volkomen waar. Groote beweegbaarheid is voor de artillerie te velde echter zulk eene levensvoorwaarde, dat men de grenzen der uitwerking zoodanig heeft moeten beperken, dat aan dezen eisch ruimschoots voldaan kan worden. Was nu voor ieder kanon dezelfde beweegbaarheid noodig? Moest men bij alle vuurmonden rekenen op het vermogen om in moeilijke terreinen even vlug in stelling te komen, om de beide wapens infanterie en cavalerie met hetzelfde gemak te kunnen volgen? Geenszins, en men kwam daardoor als van zelve tot eene nadere classificering der vuurmonden en batterijen. Op den voorgrond stellende, dat elke artillerie in het vrije veld in staat moet zijn om de gesloten troepen-afdeelingen overal te volgen, en de infanterie zelf vóór te kunnen komen, heeft men verder aan een deel der vuurmonden den eisch gesteld, om van uit eene zoo lang mogelijk vast te houden opstelling eene zekere, verdragende en krachtige uitwerking op te leveren; aan een ander deel, om zelfs in zeer moeilijke terreinen de werking van infanterie en cavalerie voor te bereiden, of met groote snelheid eenig punt te bezetten. Aan den eersten eisch voldoet de zware veld-artillerie, aan den tweeden de lichte veld- of rijdende-artillerie, al naarmate men haar aan de infanterie of wel aan de cavalerie wil toevoegen. Het kaliber van beide geschutsoorten loopt bij de verschillende natiën nog al uiteen. Voor de zware veld-batterijen zijn de ons bekende uitersten het Pruisische en Belgische kanon van 9.16 cm. en het Italiaansche van 12.12 cm., voor de lichte veld- en rijdende batterijen het Engelsche kanon van 7.61 cm. en het Italiaansche van 9.58 cm. Bij de Italiaansche artillerie is een kanon van 6.5 cm. in beproeving. De Nederlandsche artillerie te velde voert op 't oogenblik slechts één soort van vuurmond mede, en wel een kanon van 8.55 cm.

De beweegbaarheid der lichte veld- en rijdende-artillerie is op het slagveld wel als niet noemenswaardig verschillend aan te nemen, mits de bespanning voor beiden even groot zij; is het evenwel zaak om de cavalerie bij langdurige snelle marschen te volgen, dan komt de laatste in het voordeel. Gewichtiger is echter het

voordeel der rijdende batterij in het gevecht, wanneer de verliezen aan paarden eenigszins aanzienlijk worden; en dat dit nog al eens het geval kan zijn, bewijzen de opgaven uit den Fransch-Duitschen oorlog. De 2de lichte veld-batterij van het 3de Pruisische artillerie-regiment verloor bij Vionville 50 paarden; de 5de lichte van het 8ste regiment daar eveneens 48. Bij verscheidene batterijen bestond op den avond van dien dag de bespanning van bijna alle kanons uit 2 paarden.

De jongste oorlog heeft ons de gelegenheid verschaft, nader kennis te maken met eene geschutsoort, die, wel niet geheel van nieuwe vinding, in dien krijg toch voor het eerst eene ruime aanwending vond: de mitrailleuse. Het denkbeeld, dat bij de constructie van dien vuurmond op den voorgrond trad, was, om op betere wijze dan met de granaat-kartetsen het geval is, op groote afstanden de uitwerking van een krachtigen aanhoudend kartetsvuur te verkrijgen. De ondervinding heeft zoowel aan de Franschen als aan de Beieren geleerd, dat zij hunne verwachtingen omtrent deze nieuwe geschutsoort te hoog gesteld hadden. Niet dat men loochenen kan dat zij aan hunne tegenstanders soms gevoelige verliezen toebrachten, en vooral in het begin van den oorlog, zoowel door het eigenaardige geluid bij haar vuurgeven, als door eene wijd en zijd haar eene vreeselijke en geheimzinnige uitwerking toeschrijvende faam, een zekeren moreelen indruk maakten, maar tegen veld-batterijen van kanonnen waren zij onmachtig, en moesten dan ook immer spoedig tegenover deze het veld ruimen. De vraag: brengen de mitrilleusen-batterijen voordeelen aan? moet dan ook, zoodra men, om welke reden ook, zuinigheid in de legerorganisatie wil betrachten, vervangen worden door eene andere: Waar heeft men meer aan, aan eene kanon- of aan eene mitrilleusen-batterij? en deze laatste vraag is, wat het gebruik te velde aangaat, door de ondervinding ten voordeele der kanons beantwoord.

Het is zeker wel eene opmerkelijke verschijning, dat men in Pruisen van de invoering der mitrilleuse als veldgeschut afgezien heeft, niettegenstaande men daar het best over hare uitwerking heeft kunnen oordeelen; de Pruisische soldaten gaven haar al spoedig den spotnaam van „demoiselles.”

Tot dusverre beschouwden wij alleen de kanons, het eigenlijke

element der batterij; deze moet echter ook de middelen hebben, om de vuurmonden gedurende geruimen tijd in werking en in bruikbaren staat te kunnen houden. Van daar de noodzakelijkheid, om aan iedere batterij eenige voertuigen tot medevoeren van munitie en van eenigen voorraad aan materieel toe te voegen, terwijl zij al verder de middelen moet bezitten om de steeds door voorkomende herstellingen aan materieel en paardentuig dadelijk te verrichten. De voorwagen, die als voorstel bij de beweging der kanons dient, is overal ingericht tot het bergen van een aantal schoten, om in de eerste behoefte te voorzien; dit getal schoten wisselt bij de verschillende artilleriën van 12 bij de Russische zware, tot 55 bij de Italiaansche lichte batterijen af. Onze 8 cm. batterijen voeren 52 schoten bij het stuk mede; eene bepakking van 60 schoten is echter in beproeving. Wanneer eene batterij eenigen tijd in het vuur heeft gestaan, is deze voorraad weldra uitgeput; zij wordt dan vernieuwd uit de zoogenaamde caissons, die gedurende het gevecht meer of minder achterwaarts voor 's vijands vuur gedekt worden opgesteld, en naarmate der behoefte bij de batterij worden aangetrokken; het aantal dezer voertuigen verschilt van 3 bij onze batterijen tot 24 bij de Russische zware batterijen. In den verderen aanvoer van munitie moet voorzien worden uit zoogenaamde parken, munitie-kolonne, enz. Zelfs bij een gevecht van éénen dag zijn de batterijen niet immer onafhankelijk van dezen voorraad, want ofschoon het uitzonderingen zijn, hebben er zich gevallen voorgedaan dat Pruisische batterijen in den slag van Viouville de hulphunner munitie-kolonne moesten inroepen. De 3de rijdende batterij van het 3de armeekorps verschoot dien dag 1164, de 1ste rijdende batterij 1148, en de 3de zware voet-batterij, ook van dat korps, 925 schoten, terwijl het getal der bij de batterij medegevoerd wordende schoten voor de eerste 942, voor de laatste 798 bedraagt. Wanneer wij bedenken dat een zeer groot munitie-gebruik bijna immer kritieke momenten in een gevecht aanduidt, waarin men dus het gemis van artillerievuur te ernstiger zou moeten betreuren, ligt het voor de hand om tot het besluit te komen: dat een groote voorraad bij de batterijen zelve, en een immer doorgaande aanvulling uit, en dus verband met de parken, van het grootste gewicht zijn.

Verder voert eene batterij nog een zeker aantal voorraadwagens, voorraad-affuiten, smidswagens, enz. mede, zoodat het geheele getal voertuigen bij de batterijen der verschillende mogendheden afwisselt van 13 bij de Nederlandsche artillerie tot 40 bij de zware Russische batterijen. Onze samenstelling is de volgende: 6 kanons, 3 caissons, 1 voorraad-affnit, 2 voorraadwagens, waarvan één tot het medevoeren van gereedschappen en één voor de bagage, en 1 smidswagen; de bij de batterij voorhandene munitie bedraagt 754 schoten.

Over de formatiën en bewegingen der batterijen kunnen wij kort zijn. De artillerie kent slechts eene gevechtsformatie; het is die in batterij. Enkele gevallen uitgezonderd, staan de stukken alsdan met eenen afstand van ongeveer 20 passen (bij ons 22) van en naast elkander, met hunne voorwagens zoo dicht achter zich, dat de bediening van het stuk geene vertraging ondervindt. Deze afstand der stukken is de normale; zij is echter niet vast verbindende, daar zoowel sterke vijandelijke vuuruitwerking, als een gepast gebruik maken van het terrein, tot afwijking kan nopen.

Moet eene batterij meer voor- of achterwaarts eene nieuwe stelling nemen, terwijl de omstandigheden het wenschelijk maken het vuur geen oogenblik geheel te staken, dan voert de eene halve batterij de beweging uit, terwijl de andere het vuur zoolang voortzet, totdat de eerste het hare weer heeft geopend. Verkeeren twee of meer batterijen in dezelfde omstandigheden, dan wordt dezelfde handelwijze op de batterijen toegepast. Niet immer laten de terrein-omstandigheden toe dat de voorwagen achter het stuk geplaatst wordt, bijv. wanneer de artillerie op een dijk of over een weg marcheert, dien zij niet kan verlaten, en zij moet nu in eene richting dwars op den weg vuurgeven; of wel eene flank der batterij wordt door een plotselijken aanval bedreigd, dien men met eenige schoten wil keeren; alsdan worden de stukken, na afgelegd te zijn, eenvoudig in de gewenschte richting omgezet. Deze wijze van handelen is bij ons onder den naam van flankenvuur bekend, en heeft het groot nadeel van aan de vijandelijke vuuruitwerking eene zeer gevulde schijf aan te bieden.

Alle bewegingen en formatiën van eene of meerdere batterijen moeten er heen leiden, om op de kortste en voordeeligste wijze tot

de stelling in batterij te geraken. Als algemeene regel geldt, dat de batterij vóór dat zij binnen het bereik van het vuur der tegenpartij komt, zoo het terrein dit niet bepaald onmogelijk maakt, met de stukken naast elkander, zoo noodig op grootere afstanden dan de normale, opmarcheert en in sterken gang hare stelling inneemt. Hetzelfde beginsel, dat de andere wapens binnen het vuurbereik des vijands noopt om door het vormen van kleine en zich bewegende afdeelingen de vuuruitwerking te verminderen, vindt ook bij de artillerie hare toepassing.

Vóór dien opmarsch maken ook de batterijen, als gemakkelijke bewegings- en als doelmatige opstellingsvorm, van de kolonne gebruik. De wijze van formatie kan ook weer zeer verschillend zijn; in het front kunnen bij ons 6 of 2 kanons met min of meer groote afstanden, of 1 kanon geplaatst worden; in de diepte wisselen de afstanden tusschen de achter elkander staande afdeelingen van 4 passen tot een zoodanigen af, dat zijwaartsche inzwenking dier afdeelingen mogelijk blijft. De bewegingen der artillerie in het gevecht moeten immer uit den aard der zaak zeer eenvoudig blijven, en het kunstmatige moet hier, nog meer dan bij andere wapens, vermeden worden.

Het meeste toepassing zal bij ons voor ééne batterij de kolonne op de beide stukken van het midden geformeerd vinden, daar zij de snelste ontwikkeling in front toelaat en daarbij tevens de helft van het aantal stukken zeer vlug tot vuur in een der flanken kan aanwenden; voor meerder batterijen zal eene linie voor diergelijke kolonnes het meest verkieslijk zijn.

Wat de bewegingen aangaat der overige voertuigen van eene batterij, daaromtreunt valt op te merken, dat zij niet van hetzelfde gewicht voor het regelmatig onderhouden van het vuur zijn; van daar eene natuurlijke indeeling in meerdere liniën, eene verdeeling die bij alle artilleriën is aangenomen. Een genoegzaam aantal caissons (bij ons alle drie) en de voorraad-affuit volgen de kanons zoo lang mogelijk, zonder zich echter in het gevecht meer aan het vuur bloot te stellen, dan voor het hoofddoel, munitie-aanvulling bij de batterij, noodig is. De overige voertuigen volgen nog meer achterwaarts; zij blijven gemeenlijk bij elkander als eene 3de linie, maar worden bij sommige artilleriën nog wel weer onderverdeeld. De kunst

van de leiding eener geheele batterij, zoodanig dat zij na den afloop van het gevecht weêr in haar geheel vereenigd is, mag wel zeer moeielijk heeten, en het getal voorbeelden dat dit niet gelukte, is vrij aanzienlijk. Vooral voor de leiding van de zoo gewichtige voorste linie van caissons is dikwijls veel beleid noodig, en het is zeer te wenschen dat zij aan een officier opgedragen kan worden.

Omtrent de reglementaire uitvoering van de bewegingen en formatiën der artillerie moeten wij hier, even als bij de cavalerie, het stilzwijgen bewaren. Van meer belang is het ons, uit de gebeurtenissen der laatste oorlogen eenige algemeene tactische lessen af te leiden, wier navolging voor dat wapen van belang is.

De artillerie werkt alleen door het vuur; zij heeft dus slechts, al wendt men haar tot offensieve doeleinden aan, eene defensieve kracht, in zoo verre dat zij immer op eenigen afstand van den vijand werkt; zij doet dit echter op groote afstanden met zeer vernietigende uitwerking en met eene kracht, die haar in staat stelt om de materiële hindernissen, die voor de andere wapens onoverkomelijke bezwaren in den weg leggen, te vernielen. Van die eigenschap moet de artillerie partij trekken, om zooveel mogelijk te voorkomen in het bereik der toevallige vuuruitwerking van de infanterie stelling te nemen, tot welke veel grootere grenzen dan vroeger deze zich nu ook doet gevoelen. Immer blijft de kracht der artillerie ook daarin gelegen, dat zij alleen door datzelfde wapen bij hare tegenpartij opgewogen en tot zwijgen gebracht kan worden. De kleinere afstanden dan 1200 à 1400 pas moeten vermeden, en immer zelfs nog eenigszins grootere aangenomen worden, wanneer men of eene overmachtige artillerie tegenover zich ziet, of zich, wegens het gevechtsdoel, niet met dit wapen in het strijdperk mag begeven. Nimmer mag de afstand grooter zijn, dan dat men zeker is van goede vuuruitwerking. Dit neemt niet weg dat kleine afstanden niet altijd te vermijden zijn; de terreingesteldheid, vooral in bedekte terreinen, is wel eens zoodanig, dat de artillerie, om in werking te komen, in de zoo gevaarlijke geweervuur-zône moet staan, of door de gevechtsomstandigheden daarin gebracht wordt. Hoewel uitzonderingen, daar deze opstellingen bijna zeker met groote verliezen gepaard gaan, vinden wij er, zelfs in den jongsten tijd, voorbeelden van, hetgeen ten duidelijkste daaruit blijkt, dat

de kartels nog in toepassing is gekomen, wanneer batterijen tot dekking van den terugtocht der infanterie flink op hunnen post bleven staan. Zelfs vinden wij een enkel voorbeeld van eene zoodanige opstelling bij het bestormen van een dorp, omdat het terrein er toe noodzaakte. Komt het voor, dat een gewone kanontegenover eene mitrailleusen-batterij stelling moet nemen, dan is het voor de eerste zaak, buiten het werkzaam vuur der laatste te blijven, eene handelwijze waardoor zij zeker is, dat zij hare tegenstandster òf vernietigt òf tot verandering van stelling noopt.

De verbazende vuuruitwerking der tegenwoordige infanterie maakt het voor de beide strijdende partijen, maar vooral voor den aanvaller, noodzakelijk, die uitwerking reeds zoo vroegtijdig te verminderen, dat hare kracht al gebroken is, vóór dat de wederzijdsche tegenstanders in elkanders werkzaam vuurbereik komen. Dit doel wordt bereikt door artillerie-vuur, dat dus in werking komt vóór het actief optreden der andere wapens in het gevecht. Wij zien daaruit onmiddellijk de noodzakelijkheid in om, zoolang de troepen nog marcheeren, aan de batterijen hare plaats, niet meer zooals vroeger veeltijds geschiedde aan den staart, maar veelmeer vooraan in de kolonnes aan te wijzen. Dit beginsel is dan ook in de practijk in het Pruisische leger zorgvuldig toegepast, en zien wij in dit opzicht aanzienlijke verschillen, vergeleken met vroegere oorlogen. Uit de ordre de batnille voor den opmarsch van het 5^e en 11^e legerkorps, voor het gevecht van Weissenburg onder anderen, zien wij de korpsartillerie tusschen de 2 infanterie-divisiën geplaatst. Van de 4 batterijen der voorste infanterie-divisie worden er 2 bij de voorhoede ingedeeld. Van deze 2 weder 1 bij den voortroep, en immer was de plaats dezer batterijen nimmer verder naar achter dan in het midden tusschen de andere troepen. Vooral in terreinen, waar men zich bij den opmarsch tot de wegen moet bepalen, zooals défilés, bedekt en doorsneden terrein, waar het elkander voorbijrijden van troepen voorkomen moet worden, is het in acht nemen van dezen regel zaak. In opene terreinen, die aan de beweging van geene troepensoort hinderpalen in den weg leggen, komt het er niet zoo zeer op aan, daar de snellere gangen de batterijen dan, zonder eenig bezwaar voor de andere troepen, in staat stellen hunne

positiën tijdig in te nemen. Immer zij men er op bedacht, dat het vroegtijdig openen van een krachtig artillerie-vuur niet alleen eenen physieken, maar ook een' moreelen steun aan de andere wapens verschaft, die niet licht geteld mag worden.

Uit de Napoleontische oorlogen herinneren wij ons nog de groote resultaten, door de werking van artillerie-massa's verkregen. Ook dit beginsel, dat immer zijne groote waarde heeft behouden; is den laatsten tijd weêr op den voorgrond getreden. In nagenoeg alle veldslagen en gevechten van den jongsten oorlog zien wij, vooral aan Duitsche zijde, het optreden van zeer groote batterijen onder ééne leiding. In de geheele gevechtsleiding is meer en meer de noodzakelijkheid op den voorgrond getreden van samenwerking der krachten tot één doel, op één punt. Om zeker te zijn dit doel te bereiken, is het zoo min mogelijk splitsen van kommando's eene eerste vereischte. De ondervinding leert, en wij weten het allen dat het zoo is, dat de inzichten op tactisch gebied bij verschillende personen nog al eens uit elkander loopen; de waardeering van de toestanden in een gevecht zal dus bij verschillende personen eene geheel andere kunnen zijn; wat den één als de hoofdzak voorkomt, geldt bij een ander als nevenzaak. Heeft een bevelhebber dus voor het bereiken van een zeker doel bijv. 4 batterijen ter zijner beschikking, dan heeft hij veel meer waarborgen dat zij overeenkomstig zijnen wensch aangewend zullen worden, wanneer zij onder de leiding van één persoon blijven, dan wanneer iedere batterij naar de inzichten van haren kommandant gaat handelen. Bovendien geeft het bij elkander houden der batterijen het groote voordeel, dat de eene zijn nut kan doen met de ondervinding van hare bureu. Dit beginsel is ook op ééne batterij toepasselijk, en daar zooveel te meer, omdat versnippering van krachten met kleine onderdeelen nog grooter nadeelen na zich sleept, dan met grooté.

Er zijn nog eenige gronden, die èn voor het nuttige èn voor het mogelijke van het bij elkander houden der artillerie pleiten. Versnippering der batterijen heeft tot natuurlijk gevolg, dat zij over de geheele slaglinie verdeeld worden. Bij den aanvaller zal dus hare werking, even als bij den verdediger, wanneer voor hem het gunstige oogenblik gekomen is dat hij tot tegenaanvallen

kan overgaan, spoediger moeten gestaakt worden, om de vrijheid van handelen dier offensief werkende troepen niet te belemmeren, dan wanneer de ondersteuning der artillerie verkregen wordt van uit eene zijwaarts gelegen stelling. Juist bij de hevige vuuruitwerking der infanterie heeft de hulp der artillerie tot het uiterste toe zulke hooge waarde, en het is dus verkeerd, om door de opstelling zich de mogelijkheid van het verleenen van dien zoo zeer gewenschten bijstand te ontnemen.

De goede uitwerking op groote afstanden komt hierbij der artillerie te hulp, om de toepassing van het gestelde beginsel mogelijk te maken. Het verkrijgen van gunstige resultaten is en blijft de hoofdzaak, en om de artillerie ten koste van deze te zamen te houden, zou zeker grooter fout zijn dan versnippering. Hierin moeten wij dan ook de grens zoeken, die niet overschreden mag worden; is van af de vleugels, 't zij door den afstand, 't zij door de terrein-omstandigheden, dat gedeelte der vijandelijke stelling, waartegen eene concentratie van vuur gewenscht is, niet werkzaam te beschieten; dan moet men dit doel elders zien te bereiken. In de gevechtspraktijk doet zich dit ontelbare malen voor, maar desniettemin blijft het immer zaak, zich rekenschap te geven van de vraag, of men met betrekking tot de versnippering der artillerie niet verder is gegaan, dan in de gegeven omstandigheden noodzakelijk was; in elk geval, of de verwijdering der batterijen niet noodeloos zoo groot is geworden, dat de leiding door één persoon onmogelijk is. Bij groote legers en zeer lange slagliniën bestaan, wij merkten het vroeger reeds op, verschillende partiëele gevechten, die dan wel met het oog op éénzelfde te bereiken hoofddoel ingeleid worden, maar daarna hun eigen verloop hebben. Het is duidelijk, dat het even gezegde omtrent de verdeeling der artillerie betrekking heeft op die partiëele gevechten, en niet op het geheel. De grootste zwarigheden worden ons dan bijna immer in den weg gelegd door het terrein, en dit is oorzaak dat het tactisch gebruik der artillerie, dat, zooals wij reeds zagen en verder zien zullen, theoretisch vrij eenvoudig is, in de practijk zoo dikwijls met moeilijkheden gepaard gaat.

De zaak komt dus vooreerst neêr op het kiezen van eene goede stelling; laant ons nagaan aan welke eischen eene zoodanige

moet voldoen. In de eerste plaats moet, zooals reeds gebleken is, eene goede artillerie-stelling de mogelijkheid van de grootst mogelijke uitwerking op den vijand aanbieden. Zoodra dus de vijand binnen het bereik van dat vuur komt, moet hij gezien kunnen worden, en liefst zoo, dat de uitwerking van het vuur tevens waar te nemen is. De domineerende punten van het terrein zijn daarom te verkiezen, en dan vooral gunstig, wanneer zij met eene flauwe gelijkmatige helling naar den vijand toelooopen. Te groot verschil in hoogte vermindert de bestreken ruimte aanzienlijk, en teekent bovendien de eigen opstelling zeer sterk af. Zijn zij daarenboven zoo gelegen, dat zij in de verschillende omstandigheden van een gevecht als artilleriestelling bezet kunnen blijven, dan heeft men het groote voordeel verworven van de artillerie hare zwakste oogenblikken te sparen, die der beweging, van het opleggen en in batterij komen. Ook hier werkt de uitwerking op groote afstanden ons streven zeer in de hand, en is het mogelijk geworden, het aantal stellingen eener batterij gedurende een langdurig gevecht tot eenige weinige beperkt te zien. Steeds trachte men het doel in de lengte te beschieten, daar zoowel de lengte-afwijkingen der projectielen in hun geheel, als de verspreiding van scherven of kogels der gesprongen projectielen, in de richting der kogelbaan het grootst zijn. Het zal wel geen nader betoog behoeven, dat zoowel voor eene zoo weinig mogelijke verandering van stelling, als voor de kans om de doelen in hunne voordeeligste richting onder vuur te krijgen, bij het tegenwoordig heerschende streven om zich onder hetzelfde in de breedte uit te breiden, zijwaarts gelegene stellingen de voordeeligste zijn. Voor een juist schot is het van belang, dat elk stuk op zich zelve eene goede plaats kunne vinden, zoodanig dat beide raderen even hoog staan; kleine afwijkingen daaromtrent hebben, vooral op de grootere afstanden, reeds vrij aanzienlijke afwijkingen ten gevolge.

Maar niet alleen aan deze eischen moet eene goede artilleriestelling voldoen; er zijn er nog andere met het oog op de veiligheid en manoeuvreer vaardigheid der batterijen op eene doelmatige bediening van het geschut. Voor de veiligheid is in de eerste plaats vrij uitzicht naar alle richtingen gewenscht, en moet de nabijheid van terrein-hindernissen, die eene gedekte nadering der

vijandelijke infanterie en cavalerie, vooral van vijandelijke tirailleurs begunstigen, vermeden worden. Wel kan de bedekking der artillerie daar veel aan doen, maar toch slechts binnen zekere grenzen, en ook deze kan er nimmer geheel zeker van zijn, dat zij de batterij tot op den gewenschten afstand kan vrijwaren. De plaatsing op eene steile hoogte is ook in dit opzicht af te keuren, en men is dan ook genoodzaakt haren voet te doen bestrijken uit eene andere zijwaarts gelegen stelling. Om de uitwerking van het vijandelijke vuur te verminderen, tracht men van de toevallig op het terrein aanwezige dekkende voorwerpen partij te trekken, of men schept die kunstmatig. Doorgaande kleine borstweringen verdienen, daar zij de beweging voorwaarts der batterij belemmeren, minder aanbeveling dan kleine half cirkelvormige dekkingen voor elk stuk, die tevens de bediening beter tegen de zijdelings invallende schoten vrijwaren. Vermeerdering van den afstand tusschen de stukken is ook een goed hulpmiddel, en ons reglement laat dan ook nagenoeg eene verdubbeling van den normalen afstand toe. Moerassig terrein — voor zoo verre men zeker is van zelve niet voorwaarts te zullen gaan — vóór de stelling is voordeelig, daar het de vijandelijke vuuruitwerking benadeelt; het tegenovergestelde is het geval bij de nabijheid van muren, steenachtigen bodem, zwaar hout en diergelijken. De dekking der voorwagens en paarden mag daarbij nimmer uit het oog verloren worden.

Indirecte beschutting tegen het vijandelijk vuur vindt men, door den vijand het schatten van afstanden en het richten moeielijk te maken; een donkere achtergrond is daartoe voordeelig. Stellingen, waarvan verwacht kan worden dat zij spoedig aan enfileervuur kunnen blootstaan, moeten vermeden worden. Als vaste regel geldt echter, dat de zorg voor eigene veiligheid eerst in aanmerking kan komen, wanneer men van eene goede uitwerking verzekerd is.

De manoeuvreer-vaardigheid der batterij vereischt, dat zij de stelling zoo mogelijk in alle richtingen kan verlaten; wel hebben wij gezien, dat dit zoo weinig mogelijk moet gebeuren, maar het wenschelijke en mogelijke zijn te dikwijls met elkander in strijd, om niet voor alle eventualiteiten voorzorgen te nemen; vooral moet een vrije terugtocht verzekerd zijn, daar de artillerie tegenover den directen aanval geene offensieve kracht kan stellen. Alleen is dit eenigermate bij de rijdende artillerie, door hare te paard

gestegen bediening, mogelijk. Voor eene vlugge bediening van het geschut en het in goeden stand houden van het materieel, is een effen bodem als standplaats van elk stuk even wenschelijk, als een gelijk hooge raderstand voor de juistheid van het schot.

Nu ik u in algemeene trekken de vele vereischten eener goede artillerie-stelling heb geschetst, zal het wel geen betoog behoeven, dat men zich dikwijls tevreden zal moeten stellen met eene gedeeltelijke voldoening aan zijne wenschen. De goede keuze eener zoodanige stelling vereischt dan ook veel oefening, en steeds moet, wanneer het in de practijk voorkomt, de theoretische beschouwing een handwijzer zijn, die ons aanspoort om zooveel mogelijk hare wenken op te volgen. Eenmaal in eene stelling aangekomen, blijven er voor den bevelhebber der artillerie nog eenige vraagpunten open. Op welken afstand moet hij het vuur openen, tegen welk doel, met welk projectiel, met welke snelheid?

Op welken *afstand* het vuur te openen? Reeds zagen wij zoo even welke grenzen wij in de nabijheid moeten ontwijken, met het oog op de vuuruitwerking der vijandelijke infanterie. In de verte moet steeds de grens der munitieverspilling ons voor den geest staan, en deze hangt nauw te zamen met de grootte van het doel en de kennis van den afstand. Afgezien van de springuitwerking der projectielen, zou men als regel kunnen stellen, dat het vuren op bataljons-massa's op afstanden grooter dan 2500 pas zeer weinig meer geeft. Boven die afstanden zullen zeker wel eenige treffers verkregen worden en juist wel door de springwerking, maar in zeer kleine verhouding tot het aantal schoten. Daarenboven wordt de waarneming der verkregen resultaten uiterst moeielijk; en 't is eene algemeen erkende daadzaak, dat door miste schieten het vertrouwen des vijands in dezelfde mate toeneemt, als het eigen vertrouwen daalt. Beneden de 2000 pas wordt de uitwerking op kleinere afdeelingen, kompagnies- en escadrons-kolonne's, ook die op artillerie, reeds merkbaar, en met de vermindering van den afstand zal de uitwerking nu ook gaande weg grooter worden. Op 1500 passen is zij tegen elke gesloten troepen-afdeeling reeds zeer aanzienlijk, en ook verspreide troepen zullen op dien afstand reeds genoodzaakt zijn, met de uiterste zorgvuldigheid elke door het terrein aangeboden dekking te benutten.

De voorname zaak, bij het vuren der artillerie op de groote

afstanden, is de waarneming der verkregen resultaten, om daaruit tot de gevolgtrekking van den juist geschatten afstand te kunnen geraken. Afstanden schatten, wanneer zij groot zijn, met eene nauwkeurigheid, die de weinige bestreken ruimte gebiedend vereischt, is ondoenlijk, en zoolang men dus niet in het bezit is van een practisch bruikbaren afstandmeter, blijft alleen de mogelijkheid der waarneming over. Van welke waarde voor dit doel projectielen met percussiebuizen zijn, wordt door allen, die ze in het veld gebruikt hebben, erkend. De zekerheid der explosie bij het raken van of even boven den grond, geeft het middel aan de hand om het te kort schieten te beoordeelen, en na eenige proefschoten komt men tot eene voldoende nauwkeurige kennis van de juiste distantie. Waarneming door een zijwaarts van de batterij geplaatst persoon, die zijne bevinding door een eenvoudig signaal kenbaar maakt, kan goede vruchten opleveren bij het gebruik van tijdbuizen. Andere kleine verschijnselen, die het van belang is na te gaan, zijn verwarring bij den beschoten troep, verandering van marschrichting, terugkeeren of zich nederwerpen, zonder dat andere redenen daarvoor merkbaar zijn.

Tegen welk *doel* moet de artillerie vuren? De algemeene regel, dat steeds dat doel gekozen moet worden, hetwelk op 't oogenblik het gevaarlijkste voor ons is, of waarvan de vernieling ons de grootste voordeelen waarborgt, is wel als axioma aan te nemen, maar verdient daarom niettemin nog eene nadere beschouwing. Bij het eerste samentreffen met den vijand zal wel immer de vijandelijke artillerie het meest zichtbaar zijn, en in elk geval zal de verlamming harer kracht op dat oogenblik, blijvende gevolgen voor den duur van het gevecht na zich slepen. De artillerie in eene verdedigende stelling heeft hier het groote voordeel, dat zij het oogenblik van den opmarsch en van het in batterij komen, dikwijls naderhand ook nog dat van de stellingverandering harer tegenstandster, benutten kan, om deze in haar zwakste oogenblikken te bekampen. Hier zij tevens opgemerkt, dat bij den strijd van artillerie tegen artillerie de superioriteit van het eene geschutstelsel boven het andere verreweg het meest in aanmerking komt, al is die meerderheid bij het beschieten der andere wapens ook geenszins gering te achten. Lang zal het echter niet duren of

andere toestanden treden in het gevecht te voorschijn; de infanterie wordt meer en meer zichtbaar; langzamerhand wordt het aanvalspunt, hetzij een werkelijk gemeend of een schijnbaar, bij den aanvaller en, enkele gevallen van eene bijzonder gunstige stelling uitgezonderd, de wijze van bezetting der stelling bij den verdediger duidelijk. Van nu af aan moet de aanvallende infanterie door de artillerie des verdedigers beschoten worden, want alleen door de eerste kan het doel, de verovering der vijandelijke stelling, bereikt worden, en hoe eerder zij dat plan moet opgeven, zooveel te meer ontmoediging aan hare zijde. Bij het meer en meer naderen dier infanterie wordt het vuur heviger en heviger, de uitwerking dus bij de juistere schoten geweldiger, om haar toppunt te bereiken bij de inleiding tot den storm op 800—1000 pas der stelling. De artillerie der aanvallende partij heeft eene eenigszins andere gedragslijn te volgen; de ondersteuning van hare vooruitrukkende infanterie vordert, zoolang deze nog buiten het bereik van het eerste geweervuur der tegenpartij is, om door het krachtig beschieten der tegenoverstaande artillerie het vuur van deze tot zich te trekken. Mislukt haar dit, of dwingt zij die artillerie niet ten gevolge van verliezen de positie te verlaten, dan heeft de aanvallende infanterie weinig kans van slagen. In elk geval, hetzij dat het vijandelijke artillerie-vuur tot zwijgen is gebracht, hetzij dat de eigen infanterie den aanval toch doorzet, komt weldra het oogenblik dat die plaats der vijandelijke stelling, waarop de storm gericht is, door een hevig vuur bestookt moet worden; daar moet men nu de kracht tot verzet breken, de bestaande dekkingen vernielen, en dit wordt van te meer belang, naarmate de uitwerking van het infanterie-vuur op onze aanvallende troepen grootere verliezen te weeg brengt; en hier blijkt weêr allerduidelijkst het groote belang, dat de mogelijkheid van een tot het uiterste doorgezet artillerie-vuur heeft.

Het zal u duidelijk zijn, dat de loop der zaken, zooals ik die zooeven voordroeg, slechts eene algemeene is; vele onvoorziene gebeurtenissen, schijnaanvallen van de eene, tegenaanvallen van de andere, flankbedreiging, optredende cavalerie van beide zijden zullen ieder oogenblik eene verandering in den gevechtstoestand brengen; en telken male moet dan het tactisch doorzicht van den leider

der artillerie weten te bepalen of eene verandering van doel, hetzij door al zijne stukken, hetzij voor een gedeelte van deze, ten meerderen nutte der andere troepen noodig is. Bij eene vervolging zal gemeenlijk voor den overwinnaar het beschieten der infanterie, of zoo deze zich tot dekking van den terugtocht op de onze werpt, der cavalerie, — voor den geslagene dat der artillerie of cavalerie raadzaam zijn.

Eindelijk nog, welk *projectiel* zal men bezigen? Men heeft hier de keuze tusschen granaten, granaat-kartetsen, kartetsen en brandkogels. De laatste soort van projectielen wordt door onze, en door verschillende andere artilleriën te velde niet medegevoerd, daarde ondervinding heeft geleerd dat het doel dier kogels, brandstichting, ook door de granaten bereikt kan worden. In Pruisen zijn zij, te gelijk met de invoering der granaat-kartetsen, afgeschaft. Van het middel der brandstichting is, met het doel om het verblijf in een versterkt dorp voor den vijand onmogelijk te maken, nog al eens met vrucht gebruik gemaakt. Zoo vinden wij opgeteekend, dat in den slag van Noisseville, voor Metz, het dorp van dien naam, en in den slag van St. Quentin het dorp Fayet, na te vergeefs door de Pruisen bestormd te zijn, ten gevolge van het in brand schieten door de Franschen moest worden verlaten. De meeste brandkogels werden nog medegevoerd door de Russische artillerie, en wel 10 % van het geheele getal schoten bij de zware, 7 % bij de lichte batterijen.

Reeds boven hebben wij er op gewezen, dat de aanwending van het kartetsschot eene uitzondering moet blijven, daar de afstanden, waarop dit projectiel werkelijk belangrijke resultaten geeft, samenvallen met die van het werkzame geweervuur. Als uiterst middel tot zelfverdediging bij een onverwachten aanval, of wanneer de artillerie met opoffering stand houdt tot dekking der andere troepen, moet het behouden blijven. In den slag van Vionville, die ook merkwaardig is wegens de zeer korte afstanden, waarop de artillerie van beide zijden tegen over den vijand standhield, zijn aan de Duitsche zijde bij een verbruik van 19638 granaten slechts 19 kartetsen verschoten, dus nog geen duizendste van het geheele aantal. Bij de verschillende artilleriën wordt deze soort van munitie nog het sterkst vertegenwoordigd bij de Italiaansche lichte batte-

rijen, waar zij 18 $\%$, het minst sterk bij de Pruisische en Fransche zware batterijen, waar zij 6 $\%$ van het geheele aantal schoten uitmaakt. Bij ons bedraagt dit getal 8 $\%$. Intusschen is men hier en daar op den weg der proefneming om de kartetsen, door op zeer korte afstanden getempeerde granaatkartetsen te vervangen, en zoodoende de munitie te vereenvoudigen.

Tot dus verre is bij de meeste artilleriën de granaat als het voornaamste projectiel, ook in de grootste verhouding medegevoerd; naar mijne meening ten onrechte, daar de meest practische aanwending in het gevecht aan de granaatkartets verzekerd is. Het verschil tusschen beide projectielen is technisch: minder gewicht, grootere ijzerdikte, grootere springlading bij de granaat; het dubbele karakter als springprojectiel en als kartets bij de granaatkartets; — ballistisch: grootere aanvankelijke snelheid bij dezelfde lading, binnen zekere grenzen grooter bestreken ruimte voor de granaat, minder verlies aan snelheid voor de granaatkartets. Nu moeten wij ons echter voor den geest brengen, dat de groote uitwerking van de hedendaagsche artillerie niet alleen aan verheid en juistheid van schot is toe te schrijven, maar ook aan het feit dat hare projectielen allen springprojectielen zijn; en dat projectiel, hetwelk in eene bepaalde ruimte het grootst aantal stukken oplevert van genoegzame kracht om den getroffen buiten gevecht te stellen, verdient tegen troepen ook den voorrang; hierbij mag men het heerschende streven naar verspreiding in het gevecht niet buiten beschouwing laten. Wat het bestrijden der artillerie aangaat, wordt door de ondervinding geleerd dat het rechtstreeks demonteren van geschut tot de groote uitzonderingen behoort, maar dat ook tegenover dat wapen het buiten gevecht stellen van paarden en menschen meer invloed heeft, dan de pogingen tot vernielen der kanons. Zeker is het dat, althans bij ons, op afstanden grooter dan 2000 pas, de snelheid der granaatkartets niet aanzienlijk genoeg meer is, om van het treffen der kogeltjes veel effect te kunnen verwachten, maar wij zagen reeds dat de daar beneden gelegen afstanden verreweg het meest voorkomen. Alles bij elkander genomen, ben ik tot het volgende besluit gekomen. De granaat verdient de voorkeur tot het vernielen van vaste dekkende voorwerpen, daar zij na het treffen bovendien als mijn kan werken; op alle

afstanden als middel om deze te schatten, wanneer men daaromtrent in het onzekere verkeert; op alle afstanden, waar men tegen gesloten troepenmassa's veel kans heeft van de granaat in den eersten boog in de massa te brengen, om der wille van het groote moreele effect, dat een projectiel nog bij het fysieke te weeg brengt, wanneer het eerst als vol- en onmiddelijk daarna als springprojectiel werkt; deze kans nu hangt af van de groote der massa's en den afstand, en moet door juiste kennis van de trefkans beoordeeld worden; eindelijk, wanneer de afstand tot de tegenoverstaande artillerie zoo klein is geworden, dat het demonteeren der kanons door de trefkans als waarschijnlijk is aangewezen. Voor al deze gevallen is een percussiebuis dringend noodig en eene groote springlading voordeelig. De granaat met tijdbuis is te verkiezen op afstanden grooter dan 2000 pas, wanneer de zoo even bedoelde kans zeer gering is, en op dien afstand gevuurd moet worden. In alle andere gevallen verdient de granaatkartets de voorkeur; vooral wanneer men aan dat projectiel eene inrichting geeft als de Oostenrijksche bezit, namelijk de springlading op den bodem, achter en door een stootbodem van de kogels afgescheiden; construeert men nu verder het projectiel zoodanig, dat bij het springen de punt gemakkelijk er van afgescheiden wordt, dan heeft men een waarborg te meer voor gunstige uitwerking.

Eene tijdbuis is voor de granaatkartets verreweg te verkiezen boven eene percussiebuis. Men weet dat de Pruisen in 1870 geene granaatkartetsen medevoerden; zij hebben het gemis daarvan dikwijls betreurd en onmiddelijk is de reeds voor den oorlog beslotene invoering dier munitie met kracht doorgezet. Engeland buiten rekening latende, dat in zijn segmentgranaten een *projectiel à tout usage* heeft, worden de meeste granaatkartetsen medegevoerd bij de Russische lichte batterijen ten getale van 40 %, de minste bij de Fransche lichte batterijen, en wel 9 % der schoten; de meeste granaten bij de Italiaansche zware batterijen met 92 %, de minste bij de Russische lichte batterijen met 46 %. De Italiaansche artillerie voert geene granaatkartetsen mede, maar ook daar wordt voor het nieuwe materieel een zoodanig projectiel ontworpen. Onze 4de batterijen tellen 31 % granaatkartetsen tegenover 61 % granaten in hunne uitrusting. Mij zoude het wenschelijk

voorkomen de verhouding om te keeren, althans om minstens evenveel van beide soorten van munitie mede te voeren; van de granaten kon men dan $\frac{2}{3}$ met percussie- en $\frac{1}{3}$ met tijdbuizen voorzien; de laatste echter zoodanig ingericht, dat zij gemakkelijk door eene percussiebuis te vervangen waren. De uitvinding van eene eenvoudige buis, tot beide doeleinden geschikt, zou in dit opzicht een belangrijke stap voorwaarts genoemd mogen worden, en dit vraagstuk is, ook hier te lande, het doelwit van het vindingrijk vernuft der technici geweest, tot dus verre echter nog steeds zonder practische gevolgen.

Eene bijzondere toepassing van het artillerievuur is het *werpen*. Vijandelijke troepen, die achter hechte dekkende voorwerpen, voornamelijk achter borstweringen van veldschansen, die op de pleinen van steden en dorpen waarvan de ligging bekend is, die op opene plaatsen in of achter bosschen zijn opgesteld, kunnen door het directe schot niet verontrust worden, en deze tracht men nu, door het projectiel kort achter de dekkende voorwerpen te doen heengaan, te treffen. Bij ons verwachtte men, zoowel door de zeer gebrekkige richtmiddelen als door de omstandigheid dat men zich op een paar bepaalde afstanden van het doel moet opstellen, van het worpvuur niet veel effect. In Pruisen heeft men het sinds 1871 voor het veldgeschut afgeschaft.

Welke *snelheid* bij het vuren in acht genomen moet worden, is reeds hier en daar gebleken. Hoe meer men de zekerheid van gunstige gevolgen heeft, hoe hooger de noodzakelijkheid van eene krachtige vuuruitwerking zich doet gevoelen, hoe dichter men genaderd is tot het oogenblik dat het nu of nimmer „het te zijn of niet te zijn” zich in duidelijke gestalte voor ons oog opdoet, zooveel te meer verbaaste men het vuur; maar nimmer vergete men dat het raken, en niet het leven en gedruisch maken, ons de zegepraal kan doen behalen.

Uit al hetgeen ik u omtrent het gebruik der artillerie te velde mocht mededeelen, zal u gebleken zijn dat de batterij-kommandant, in het algemeen elk bevelhebber der artillerie, op tal van zaken te letten heeft, van welker zaakkundige opvatting het meerdere of mindere nut, dat dit wapen kan aanbrengen, afhangt. Gemeenlijk zal hare toepassing aan zij uoordeel overgelaten worden;

maar er zijn nog eenige algemeene tactische beschouwingen, die meer van de inzichten van de leiders der troepen in hun geheel afhankelijk zijn, en die nu nog even onze aandacht tot zich roepen.

Reeds vroeger hebben wij het vroegtijdige gebruik eener sterke artillerie, de samenwerking in massa van dat wapen als zoodanig leeren kennen. Even als wij bij de infanterie en cavalerie een onmiddellijk in het gevecht optredend gedeelte en eene reserve zien, wordt de artillerie gemeenlijk onderscheiden in die, welke bij die troepen tot onmiddellijke ondersteuning ingedeeld wordt, en in die, welke tot algemeen gebruik wordt afgezonderd. De laatste nu, hetzij men haar reserve- of korps-artillerie heeft genoemd, heeft echter eene bestemming, geheel verschillend van hare naamgenooten bij de andere wapens. Blijft bij deze de reserve werkelijk zoo lang terug tot dat hare tegenwoordigheid, hetzij tot het aanbrengen van een beslissenden schok, hetzij tot het afwenden van een dreigend gevaar, hetzij tot eene bijzondere andere opdracht in het gewoel van den strijd betrokken wordt, de artillerie-reserve zal dikwijls reeds in het begin van den strijd eene werkzame rol in het groote gevechts-drama vervullen. In den slag van Vionville zien wij een gedeelte van de korps-artillerie van het 10de legerkorps bij den opmarsch het korps verlaten, en reeds lang in batterij, vóór dat de infanterie in gevecht komt; eveneens de divisie-artillerie der 16de infanterie-divisie ter ondersteuning der 5de infanterie-divisie vooruitsnellen. Men bedenke steeds dat de taak der aanvallende artillerie is voorbereiding, die der verdedigende artillerie verijdeling van de pogingen tot inbreken in onze stelling; voor beide doeleinden werkt krachtig, gelijktijdig vuur uit veel stukken voordeelig. Moge de voorzichtigheid eischen dat men ook hier de mogelijkheid van onvoorziene gebeurtenissen steeds voor den geest heeft, en dienovereenkomstig voor de mindere gelukkige en wankelende toestanden het middel tot het herstellen van het evenwicht in de hand houdt, — nimmer zie men over het hoofd dat het bereiken van het doel van het oogenblik de hoofzaak is, en dat het achterhouden van krachten voor het *misschien* gebeurlijke, ten koste van het *werkelijk* plaats grijpende, niet te billijken is.

De kwestie van reserve bij de artillerie zit veel meer in de

hoeveelheid nog voorhanden munitie dan in het achterhouden der batterijen; en dit wijst ons weer op nieuw zoowel op de voorkeur, die een geschutstelsel verdient, dat bij een gelijk getal schoten de meeste treffers geeft, op de noodzakelijkheid eener spoedige aanvulling van den voorraad, zelfs op het gevechtsveld, als op het verkeerde van munitieverspilling.

De vraag van het gebruik van zware en lichte batterijen, voor zoo verre men in het bezit van beide is, verdient ook nog even onze aandacht. Tegenover de meerdere uitwerking der zware batterijen staat de meerdere beweegbaarheid der lichte. Die meerdere uitwerking ontstaat door eenigszins grootere trefkans, een weinig grootere massa der scherven, een aanzienlijk grooter vernielingsvermogen van vaste doelen en meer moreel effect; bij het gebruik van granaatkartetsen bovendien in een grooter aantal kogels. Daar tegenover staat nog als voordeel der lichte batterijen, het medevoeren van eene grootere hoeveelheid munitie. Voor detachering, en immer wanneer aanhoudende/snelle bewegingen, het passeeren van zeer moeilijke terreingedeelten in het vooruitzicht zijn, worden dus lichte batterijen gekozen. In het gevecht over het algemeen, hebben wij gezien, dat weinig veranderen van stelling ons streven moet zijn, en mits nu maar aan het vereischte voldaan wordt, dat de batterijen met de noodige snelheid de doorgaans voorkomende stellingen kunnen bereiken, en dat zij eene hoeveelheid munitie medevoeren, die door de ondervinding als voldoende wordt aangewezen, zijn zware batterijen in het voordeel. In Pruisen zien wij dan nu ook de verhouding der zware tot de lichte batterijen, die tijdens den oorlog van 1870 6 : 9 bedroeg, bij de proef-reorganisatie gewijzigd in 10 : 7. In Oostenrijk zijn evenveel zware als lichte batterijen. Bedrieg ik mij niet, dan zal de oorlogsondervinding van 1870 en 1871 er toe leiden, dat de meerdere uitwerking boven eene zoo groote beweegbaarheid gesteld zal worden, die slechts voor enkele batterijen noodzakelijk, maar voor het grootste gedeelte overtollig blijkt te zijn.

Zoo mogelijk moet de artillerie het vuren over andere troepen vermijden, want zelfs wanneer zij op domineerende hoogten is geplaatst, schijnt de moreele indruk op die troepen groot genoeg te zijn om wantrouwen en wanorde op te wekken. Immer te ver-

mijden zal het echter niet zijn, wanneer men ten minste niet van een werkzaam artillerie-vuur wil afzien, juist dan, wanneer die steun het meest gewenscht is. Het minste gevaar levert zonder twijfel de percussie-granaat op, wier gebruik in zulke gevallen dan ook aanbeveling verdient. Is de stelling der batterij zeer verheven, en de afstand van de eigen troepen niet te dicht bij de batterij en niet te nabij den vijand, dan kan men de granaat-kartets zonder physiek gevaar voor de eigen troepen gerust gebruiken, maar het moreele effect van verkeerd springende projectielen is nimmer weg te cijferen. In dit opzicht ziet men ook weder het voordeel in van eene zijwaartsche opstelling der artillerie.

Omtrent de indeeling en het gebruik der artillerie in bijzondere gevallen, zij nog opgemerkt dat zij bij eene voorhoede, alwaar zij, zoo als wij reeds zagen, sterker vertegenwoordigd wordt dan in vroegere tijden, reeds dikwijls zeer nuttig kan optreden. Tenzij de voortroep der voorhoede eene zoodanige sterkte hebbe, dat zij een zelfstandig gevecht eenigen tijd kan volhouden, of wel de terrein-omstandigheden van dien aard zijn, dat het voorwaarts brengen der artillerie met moeielijkheden gepaard gaat, houdt men haar bij het gros vereenigd. Bij het stooten op den vijand, wanneer die eveneens marcheert, bij het recontre-gevecht dus, zal de verkenning door den voortroep spoedig doen inzien of, in verband met het doel van den marsch, een offensief of defensief optreden noodig is. De artillerie der voorhoede moet nu, door het onder vuur nemen der vijandelijke kolonnes, deze tot ontwikkeling noodzaken en zodoende reeds vroegtijdig het aanvalsplan of de bezetting der stelling doen raden. Komt een staand gevecht voor, dan moet de verdedigende artillerie eveneens ten opzichte der aanrukkende kolonnes handelen; want is het voor de gevechtsleiding bij de tegenpartij voordeelig om de troepen zoolang als mogelijk is bij elkander te houden, ten einde door eene betere kennis van terrein en toestanden ook meer waarborg voor juist getroffen maatregelen te hebben, dan is het dus juist in ons belang, hem daarin te dwarsboomen. De aanvallende artillerie moet, door het vuur tot zich te trekken, de gevechtsleiding van hare zijde ook in dit opzicht in de hand werken.

De rol, welke door de artillerie vervuld moet worden bij de zoo

dikwerf voorkomende gevechten om terrein-voorwerpen, is gemeenlijk zeer belangrijk, maar verschilt toch naarmate van den aard van die voorwerpen. Voor den aanvaller is zij bij de inleiding van den strijd, wanneer het te doen is om de verovering van een huis, een gehucht, een dorp, eene veldschans, het deboucheeren uit een défilé, de hoofdzaak. Eerst het tot zwijgen brengen der vijandelijke artillerie, dan de vernieling der dekkingsmiddelen van den vijand door bresschieten in muren, vernielen van barricaden, onhoudbaar maken van gebouwen, eindelijk het overstelpen met vuur van de voorste linie der verdedigende infanterie, en wanneer deze wankelt der aanrukkende reserven, zietdaar in hoofdzaak hare taak. Voor den verdediger is de artillerie bij het bezetten van hoogten, bij het stelling nemen achter een défilé hoofdzaak; in het laatste geval stelt zij zich tegenover het défilé, zoowel om den aanrukkenden vijand zoolang mogelijk onder vuur te hebben, als om de nimmer uitblijvende pogingen, door de vijandelijke artillerie aangewend om haar in écharpe te nemen, te verijdelen. Is het défilé een dijk in inundatiën, dan moeten steeds de glooiingen onder vuur gehouden worden, en is dus de opstelling aan het einde van den dijk, waar die in een dwarsweg uitloopt, de beste; heeft men slechts twee stukken, dan stelle men ze juist in het verlengde dier glooiingen. Vóór een défilé stelt de artillerie zich daarentegen niet in het verlengde, opdat de projectielen die zij tot zich trekt en die te hoog gaan, de eigene troepen in het défilé niet bereiken zullen; de eigene veiligheid eischt echter niet te ver zijwaarts stelling te nemen. Geldt het de verdediging van gebouwen, dorpen en bosschen, dan is de stelling zij- en een weinig achterwaarts der batterij voordeelig, omdat het vuur daar langer volgehouden kan worden tegenover de aanrukkende infanterie; alleen wanneer die terreinen, welke der nadering des vijands het meest voordeelig zijn, juist van uit de terreinhindernissen goed bestreken kunnen worden; wanneer in een dorp of stad op het reduit lange, rechte straten aanloopen; wanneer zich in een bosch groote opene ruimten voordoen, die den aanvaller als het ware tot een tweeden aanval op het bosch noodzaken, dan is de plaatsing der artillerie in de hindernis zelve te billijken. Bij het slaan van bruggen, het passeeren van waadbare plaatsen, is het bezit eener genoegzame intacte artil-

lerie voor den verdediger de zekerste waarborg tot verijdeling van 's vijands pogingen, voor den aanvaller is de vernietiging of verwijdering dier artillerie door de hare, bijna immer eene *conditio sine qua non* voor gunstige gevolgen.

Ook bij het einde van den strijd wacht der artillerie nog eene belangrijke taak. Heeft men het geluk de zegepraal als de vrucht van de voorafgegane inspanning en van de geleden verliezen aan zijne vaandels gehecht te zien, dan snelt de rijdende-artillerie met de cavalerie voorwaarts in de vijandelijke flanken, de overige batterijen vervolgen in front, en allen te zamen vermeederen zij en de verwarring en de materiele verliezen van den geslagene. Maar schooner en opofferender is de taak der artillerie, wanneer zij de eigene geslagen troepen tegen een krachtig voorwaarts dringen van den vijand moet beschermen. Ook hier zijn het weer de rijdende batterijen, die met de ruitery onze gevaarlijke zijden, de flanken, beschermen, terwijl de andere batterijen door een standhouden tot het uiterste, door het minachten van eigen gevaar aan de andere troepen ook dien moreelen steun verschaffen, dien zij dan minder dan ooit ontbeeren kunnen. Komen er gedurende het gevecht dikwijls oogenblikken voor, dat de artillerie door zulk eene krachtige houding de gevechtsskans ten onzen voordeele doet keeren, bijna immer zal deze bij den terugtocht van haar gevorderd worden. De meer en meer geldende overtuiging, dat niet het behoud harer kanonnen voor de artillerie de hoofdvraag is, maar wel het behoud der andere troepen, heeft ook in den jongsten krijg aan beide zijden vele lauweren aan dat wapen doen verwerven. Een schoon voorbeeld wordt in dat opzicht aangeboden door de Oostenrijksche artillerie in den slag bij Königgrätz, en mogen de 187 daar veroverde kanonnen thans in het arsenaal te Berlijn als schoone trofeën voor de onstuimige dapperheid der Pruisische infanterie getuigen, zij doen dit niet minder voor de Oostenrijksche artillerie, die toonde dat de opoffering van den haar toevertrouwd schat en van het eigen leven bij haar minder woog, dan de ondergang van haar leger!

Reeds te veel, Mijne Heeren! vrees ik gevorderd te hebben van uw geduld en van uwe welwillende aandacht, en het is mij

dus ten plicht om mijne beschouwingen over de tactiek der verbondene wapens tot eenige weinige te beperken.

Het is de verbinding der drie, in hunne eigenaardigheden zoo verschillende wapens der infanterie, cavalerie en artillerie, in de hand van hem, die hunne eigenschappen goed kent en juist weet te benutten, welke eene zoodanig samengestelde troepenafdeeling tot het met gunstig gevolg voeren van den oorlog in staat stelt. De machtige hulp der pioniers, der intendance, van den geneeskundigen dienst worde daarbij niet over het hoofd gezien; wij spreken hier echter meer bepaald van de drie hoofdwapenen als de actieve uitvoerders van tactische opgaven. Van allen is de infanterie het minst, de artillerie het meest afhankelijk van hare zusterwapens; de eerste mist echter de reeds uit de verte werkende en vernietigende kracht der artillerie, die groote en snelle resultaten doet bereiken met in verhouding geringe verliezen; zij mist eveneens de snelheid der ruitery, die het zekerste middel is om werkelijk vruchten van de overwinning te plukken en door haren schok de nadeeligste gevolgen eener nederlaag tracht te voorkomen; die, eindelijk, het beste element is tot beveiliging van het leger en tot het uitvorschen van die plannen en toestanden des vijands, welke tot het beramen van eigene goede plannen zoo noodzakelijk zijn. De drie wapens vullen elkander aan, en hebben elkander tot oplossing van alles wat de tactiek van hen eischt, dringend noodig.

Opdat de leider van eene troepenmacht een goed gebruik der in zijne hand gestelde werktuigen kunne maken, moet hij deze door en door kennen; zoowel wat hij van hen vorderen kan, als waar hij hen moet sparen, moet bij hem eene wetenschap zijn, die hij door studie, liever echter door eigen ondervinding, machtig is geworden. Die wetenschap zal hem dan tevens leeren welk gebruik hij, met het oog op ieder speciaal doel, van zijne troepen kan maken. Zich nimmer door routinegeest tot het aannemen van vaste formatiën, tot het indeelen naar vaste verhoudingen te laten verleiden; maar naar aanleiding der opgedane terreinkennis, der ontvangene berichten en mededeelingen, der aanwijzing van goede kaarten, voor ieder voorkomend geval de belangrijkheid en het nut der verschillende wapenen, zoowel wat

hunne sterkteverhouding als wat hunne plaats aangaat, te bepalen; ziedaar wat de kans voor gelukkige uitvoering zijner taak van hem vordert. Heeft de militaire opleiding van den troep naar aanleiding van reglementaire bepalingen, die zoowel rekening hebben gehouden met de nationale eigenaardigheden als met de lessen van het verledene; — heeft eene bewapening, die geheel aan de eischen van den tijd beantwoordt, aan den bevelhebber de zekerheid gegeven dat zijne soldaten, hetgeen hij van hen gaat vergen, ook kunnen uitvoeren, dan moet hij in de kennis van den volksaard, van het karakter, van de bewapening, van de tactische vormen bij zijne tegenpartij een machtigen steun zoeken om hem voor geringschatting der vijandelijke kracht te vrijwaren, zoowel als een middel om de eigen kracht het doelmatigst te gebruiken. Grondige kennis der tegenpartij is evenzeer als zelfkennis noodig, om met de geringste opoffering de grootste voordeelen te behalen, en is dit in het bijzonder waar voor hem, in wiens hand alle draden van het groote leger-mechanisme samenloopen, in het algemeen gaat de stelling door voor iederen aanvoerder in het gevecht, die eigen besluiten moet nemen. Is deze bekend met de tactische vormen zijner tegenpartij, dan zal hij reeds uit menig verschijnsel, dat zich aan zijne oplettende waarneming voordoet; gevolgen kunnen trekken omtrent den aard van diens bedoelingen.

Van zeer veel invloed op de maatregelen, die een troepen-aanvoerder voor elk bijzonder deel moet beramen, is het bekende of vermoedelijke terrein der handeling, dat zoowel met betrekking tot zijne begaanbaarheid door alle troepensoorten, tot meerdere of mindere overzienbaarheid, de dekking die het oplevert en zijnen invloed op de vuuruitwerking moet beschouwd en beoordeeld worden. De waarde van een terrein is geene absolute, die voor alle toestanden dezelfde blijft; zij is geheel relatief, en wel in verband met het te bereiken doel en de voorhanden middelen. Steeds zijn de belangen van de beide partijen lijnrecht tegenover elkander staande; beiden verlangen zij de mogelijkheid van gedekte opstelling of nadering voor zich, ruim uitzicht naar 's vijands zijde, volkomen vrijheid van beweging voor zich zelven, belemmering daaromtrent van den vijand. Daar een verdediger van eene vooraf bezette stelling de keuze geheel aan zich heeft, komt hem in dit

opzicht een groot voordeel boven den aanvaller ten goede, en zeker wel het voornaamste waarop hij kan bogen. Toch is dikwijls die keuze zeer moeielijk, al levert het terrein vele voordeelen voor eene verdedigende stelling op, en wel vooral daarom, omdat wanneer men zich niet tot het zuiver defensieve denkt te bepalen, iets wat slechts in zeer bijzondere gevallen gerechtvaardigd kan worden, vele der nadeelen, die de aanvaller ondervond, ook nu voor den verdediger te voorschijn komen.

Van alle wapens is de infanterie verreweg het minst afhankelijk van het terrein. Voor haar zijn de vlakten van Frederik den Groote van geen waarde meer, en bij voorkeur zoekt zij bedekte terreinen op, die aan hare verspreide vechtwijze de volle ontwikkeling toelaten. Heeft de ruitery voor haren werkkring in het gevecht open en effen vlakten noodig, ruim genoeg om de grootste snelheid te kunnen ontwikkelen tot den schok, ook voor haar zijn dekkende voorwerpen van groot belang geworden, daar zij het middel opleveren, door verrassing gunstige gevolgen te behalen. Van alle wapens is de artillerie nog alleen zoekende naar groote opene vlakten, die haar veroorloven naar alle zijden hare krachtige hand uit te steken. Doorsneden terreinen, mits zij effen en niet geheel van wegen verstoken zijn, leveren voor dit wapen betrekkelijk de minste nadeelen op, daar zij, door hare zich ver uitstrekkende vuurwerking, het minste afhankelijk is van beweging.

Hoe nu bij de oneindige verscheidenheid van opgaven die men in het oorlogsleven ter oplossing kan krijgen, bij de steeds en immer veranderende toestanden, waarin men zich bevindt, de verschillende wapens in het gevecht gebruikt moeten worden, is natuurlijk niet te beschrijven en ook uit geen boek te leeren. Een tactisch leerboek mōge voor ons de grondslag zijn voor verdere krijgskundige ontwikkeling; de tot in tactische details afdalende beschrijving van gevechten moge ons een machtigen steun aanbieden tot het trekken van logische gevolgen uit zekere oorzaken, de groote kunst om een practisch krijgskundige, die vlug oordeelt en eveneens handelt, te zijn, is er niet uit te leeren. Dit wordt men slechts door zich zelve opgaven van allerlei aard te scheppen, zoowel in zijne gedachten, op eene kaart, en vooral op het terrein.

In het algemeen kan men zeggen, wat de rolverdeling der

wapens in het oorlogsbedrijf aangaat, dat de cavalerie bestemd is tot den activen of strategischen voorpostendienst, daarin gesteund door eene of meer rijdende batterijen. Bij den voorpostendienst, zoowel staande als in beweging, is de cavalerie eveneens het eigenaardige element voor den verkenningsdienst, terwijl het terrein aanwijst of dit wapen of wel de infanterie bij den veiligheidsdienst de voornaamste rol heeft te vervullen.

Wat het gevecht aangaat, zien wij bij de *inleiding* de ruiteryrkennen, daarna teruggaan, de artillerie het vuur openen, de infanterie zich tot den strijd ontwikkelen. Bij het daarop volgende verloop van het gevecht treedt de infanterie meer en meer op den voorgrond, de artillerie zet hare beschermende taak voort, de ruiteryr zorgt voor beveiliging der flanken. Meer en meer verwikkelen zich de toestanden; werkelijke of vermeende flankaanvallen teekenen zich af; steeds is het de infanterie die de hoofdrol vervult. Eene eindelijke beslissing van den strijd laat zich soms zeer lang wachten, heen en weer verplaatsen zich de kansen, de ruiteryr blikst met arendsoogen rond, of haar oogenblik van voordeel behalen of van zich op te offeren gekomen is. Meer en meer raken de krachten uitgeput, meer en meer zijn de reserven gedund, tot dat eindelijk in eene krachtige verzamelde poging der infanterie, na voorbereiding door artillerievuur, de beslissing van den strijd volgt. Bij de vervolging moeten de cavalerie en rijdende-artillerie voornamelijk op de vleugels en in de flanken, de overige troepen in front hunnen werkkring zoeken. De dekking van den terugtocht is in open terrein de taak der cavalerie en rijdende-artillerie, in bedekt of doorsneden terrein die der infanterie en artillerie, in gemengd terrein die van alle wapenen.

Tot de gewichtigste lessen, die uit de jongstverloopen oorlogsgebeurtenissen te putten zijn, behooren: dat een front-aanval over open terrein zooveel mogelijk vermeden moet worden; dat werking op de flanken tot de gunstigste gevolgen leidt. Zocht Napoleon I bij de vuuruitwerking van de infanterie en artillerie van zijnen tijd de overwinning in het doorbreken van het vijandelijk centrum, al ging die ook gepaard door eene krachtige afleiding op de vleugels te zoeken, het tegenovergestelde zien wij zich nu als den gewonen loop der dingen voordoen. Bezighouden in front, omtrek-

ken of overvleugelen der flanken, naarmate de meerdere of mindere overmacht die men te zijner beschikking heeft, is het streven des aanvallers; het afkeeren der bedreigende gevaren door dezelfde middelen, het te juister tijd gebruik maken van verzwakking in het vijandelijk front, moet het doel des verdedigers uitmaken. Meer dan immer vordert het volvoeren van beide opgaven het achterhouden eener krachtige reserve. Is het een vereischte dat deze ter beschikking blijft van den aanvoerder, daaruit volgt nog geenszins dat zij immer vereenigd moet blijven achter het centrum der stelling. Zoodra deze eenigszins uitgebreid is, vordert tijdige ondersteuning of eene andere plaatsing of verdeeling, naarmate van het aantal bedreigde punten. Voor den verdediger zijn dit, behalve de zwakke punten der stelling, een of beide vleugels, terwijl de aanvaller, al gebruikt hij de troepenmacht zijner reserve voor de straks bedoelde werking op de flanken, toch zijn front niet zonder ondersteuning mag laten. Men bedenke immer, wanneer men tot het soms noodzakelijk kwaad van verdeeling der reserve overgaat, dat tijdige, al is het zwakker hulp, veel meer waarde heeft dan krachtige hulp, die te laat komt.

Maar niet alleen wordt eene talrijke reserve vereischt tot eene goede leiding der gevechten, ook de eisch om daar, waar het op het verkrijgen van werkelijke resultaten aankomt zoo krachtig mogelijk op te treden, doet zich gebiedend gelden. Het middel om aan deze beide, zoo dikwijls tegenstrijdige vorderingen te voldoen, is niet altijd even gemakkelijk te vinden, maar wordt nog het best opgelost door de hulp eener talrijke artillerie en door het versterken van de voorste, onmiddellijk in het gevecht optredende linie, ten koste van meer achtergelegene, die niet krachtiger mogen blijven dan hunne onmiddellijke bestemming — herstelling van ongunstige toestanden en opnemen van een nadeelig afgeloopen gevecht — vereischt.

Dat de zoozeer gewenschte samenwerking van de verschillende wapens in het gevecht niet alleen van den opperbevelhebber afhangt, zal wel geen betoog behoeven; zij moet ook het ernstig streven zijn van iederen onderbevelhebber, die door eigen initiatief invloed kan uitoefenen op den strijd. Eene grondige kennis van elkanders kracht en zwakheid, een voortdurend pogen om door

eigen sterkte de nadeelen der zwakke zijde van de zusterwapenen te doen verdwijnen; de vaste wil om bij al de verscheidenheid van middelen eendrachtig tot het bereiken van één zelfde doel mede te werken, zij allen zijn hechte waarborgen voor de overwinning.

Laat ons, Mijne Heeren, wier schoone taak het eenmaal kan zijn om den dierbaren vaderlandschen bodem te beschermen tegen vreemde onderdrukking, alsdan ook in dit opzicht toonen op de hoogte te zijn onzer roeping!

(Luide toejuiching).

De waarnemende VOORZITTER: Ik meen eenigermate uitdrukking te kunnen geven aan het gevoelen der Vergadering, wanneer ik, namens haar, den geachten spreker dank zeg voor zijne belangrijke en heldere voordracht; voor zijne bijna volledige behandeling van de ter sprake gebrachte onderwerpen; voor de belangrijke bijdrage, die hij geleverd heeft tot de kennis van de moeilijke en gewichtige taak der cavalerie en artillerie, en tot juiste waardeering van die beide wapens.

Met het oog op het vergevorderde uur, heeft het Bestuur, ook overeenkomstig den wensch des sprekers, de eer voor te stellen de discussie over deze voordracht te verdagen tot een nader te bepalen tijdstip, het liefst wanneer ter sprake zal komen het in de vorige vergadering behandelde onderwerp, waartoe het uitzicht is geopend in de maand Maart aanstaande.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Daar niemand verder eenig voorstel wenscht te doen, wordt de vergadering gesloten, waarna 19 nieuwe leden worden aangenomen.

Namens het Bestuur:

De Secretaris,

W. HOOGENBOOM.